

Nr 29

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket, m. m.

Genom en den 11 februari 1955 dagtecknad proposition, nr 87, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket;

2) lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;

3) lag angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar; samt

4) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar,

dels föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till

5) förordning om tillägg till förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet,

dels ock anhållit om riksdagens yttrande över ett vid propositionen likaledes fogat förslag till

6) förordning angående ändrad lydelse av § 6 förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll må här anmärkas följande.

I propositionen behandlas två skilda lagstiftningsspörsmål, som har det gemensamt att de föreslagna lösningarna i båda fallen innefattar ändring av aktiebolagslagen.

Den första frågan gäller *lagstiftning om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket*. På detta område saknar den svenska rätten f. n. en allmän reglering i lag. Det nu framlagda förslaget till lag i ämnet innebär, att det öppnas möjlighet för utländska bolag och utländska ekonomiska föreningar att under vissa förutsättningar idka näring i Sverige genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning, en *filial*. Därigenom skapas ett alternativ till den av utländska juridiska personer hittills

anlitade metoden med särskilda svenska dotterbolag. Rätten att använda filialformen skall emellertid vara beroende på tillstånd av Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t skall kunna förbinda tillståndet med särskilda villkor och föreskrifter. Filial för ett utländskt företag skall enligt förslaget stå under ledning av en verkställande direktör, utrustad med en vidsträckt fullmakt att tala och svara för företaget och underkastad ett omfattande ansvar för verksamheten här i riket. Det utländska företaget skall i vad angår filialen ställa sig svensk lag och författning till efterrättelse. I alla av filialens näringsverksamhet här i riket härflytande rättsförhållanden skall företaget lyda under svensk lag samt vara pliktigt att svara inför svensk domstol och underkasta sig svensk myndighets avgörande.

Lagförslaget upptar vidare bestämmelser om firma, registrering, bokföring, redovisning och revision m. m., allt såvitt avser verksamheten genom filial här i riket. Dessa bestämmelser har till väsentlig del utformats i anslutning till vad som gäller för svenska bolag och föreningar.

Den andra huvudfrågan i propositionen gäller *decentralisering av vissa ärenden enligt aktiebolagslagen m. fl. författningar*. Enligt åtskilliga bestämmelser i aktiebolagslagen har Kungl. Maj:t befogenhet att meddela dispens från vad som eljest generellt skall gälla. Den vanligaste typen av dylika ärenden avser tillstånd för utlänningar eller utomlands bosatta svenska medborgare att inneha vissa uppdrag, exempelvis som styrelseledamot, verkställande direktör, revisor och likvidator. I likhet med vad som redan gäller beträffande motsvarande uppdrag enligt lagen om ekonomiska föreningar föreslås nu, att Kungl. Maj:t skall kunna delegera sin dispensbefogenhet i dessa hänseenden till underordnad myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Samtidigt föreslås, att den prövning av vissa liknande ärenden, som enligt bestämmelser i lagen om understödsföreningar och luftfartsförordningen nu ankommer på Kungl. Maj:t, också skall kunna överflyttas på underordnad myndighet.

Förslaget omfattar emellertid även vissa andra dispensärenden än sådana som avser tillstånd att inneha uppdrag. I propositionen förordas nämligen vidare sådana ändringar av aktiebolagslagen att från Kungl. Maj:t skall kunna överflyttas ärenden om tillstånd att i vissa fall bestämma akties nominella belopp till mindre än 50 kronor, att ställa aktie till innehavaren och att i bolagsordning intaga bestämmelse, enligt vilken styrelseledamot eller likvidator skall kunna tillsättas i annan ordning än genom val på bolagsstämma.

De nya bestämmelserna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1956.

Författningsförslagen är av följande lydelse:

1) Förslag

till

Lag

om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Utländskt företag, vilket enligt sitt hemlands lag är behörigen bildat och registrerat såsom bolag eller ekonomisk förening samt i hemlandet driver näringsverksamhet, må efter tillstånd av Konungen här i riket idka näring genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning (*filial*) och i övrigt under villkor, som stadgas i denna lag eller eljest i lag eller författning. Konungen äger förbinda tillståndet med särskilda villkor och föreskrifter.

Tillstånd må återkallas, när skäl därtill äro.

2 §.

Filialen skall stå under ledning av en verkställande direktör. Därjämte må en vice verkställande direktör utses.

Vad i denna lag är stadgat om verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla beträffande vice verkställande direktör.

3 §.

Verkställande direktören skall vara myndig och bosatt här i riket.

4 §.

Det utländska företaget skall i vad angår filialen ställa sig svensk lag och författning till efterrättelse. I alla av filialens näringsverksamhet här i riket härflytande rättsförhållanden skall företaget lyda under svensk lag samt vara pliktigt att svara inför svensk domstol och underkasta sig svensk myndighets avgörande.

5 §.

För verkställande direktören skall det utländska företaget utfärda fullmakt att i alla av filialens verksamhet här i riket härflytande rättsförhållanden handla å företagens vägnar samt mottaga stämning för företaget och själv eller genom annan tala och svara.

Ansökan om tillstånd**6 §.**

Ansökan om tillstånd enligt denna lag skall innehålla uppgift om

- 1) det utländska företagens och filialens verksamhet,
- 2) den ort, där filialkontoret skall vara beläget,
- 3) verkställande direktörens fullständiga namn, medborgarskap och hemvist samt

4) där det utländska företaget är aktiebolag, det belopp vartill bolagets aktiekapital uppgår och, därest ej hela aktiekapitalet inbetalats, hur mycket av aktiekapitalet som blivit inbetalat.

Vid ansökningen som skall ingivas till länsstyrelsen skola fogas

1) bevis att det utländska företaget är behörigen bildat och registrerat samt driver verksamhet i sitt hemland,

2) för det utländska företaget gällande bolagsordning, stadgar eller motsvarande grunder,

3) avskrift av det utländska företagens redovisningshandlingar för de tre senaste räkenskapsåren, i den mån dessa handlingar gjorts offentliga i företagens hemland,

4) bevis att verkställande direktören är myndig och bosatt här i riket,

5) förbindelse av det utländska företaget att i vad angår filialen ställa sig till efterrättelse såväl denna lag som svensk lag och författning i övrigt,

6) sådan fullmakt som i 5 § sägs samt

7) vederhäftig borgen eller annan godtagbar säkerhet för utskylder till stat och kommun under tre år.

7 §.

Sedan fullständiga ansökningshandlingar inkommit, har länsstyrelsen att med eget utlåtande insända handlingarna till Konungen.

Om firma och registrering, så ock om redovisning m. m.**8 §.**

Det utländska företagens verksamhet genom filial här i riket skall bedrivas under firma, som upptager företagens namn med tillägg av ordet filial och med tydligt angivande av företagens nationalitet. Firman skall tydligt skilja sig från andra förut i aktiebolagsregistret eller register som avses i 15 § införda, ännu bestående firmor.

Firman skall tecknas av verkställande direktören ensam eller i förening med annan.

9 §.

Innan filialen börjar sin verksamhet, skall den anmälas för registrering hos registreringsmyndighet som i 15 § sägs. Bestämmelser om vad anmälan skall innehålla och om handlingar, som skola fogas vid anmälan, med-

delas av Konungen. Sker ändring i förhållande, som tidigare anmälts för registrering, skall anmälan härom ofördröjligen göras.

Det åligger verkställande direktören att göra anmälan som i första stycket sägs.

10 §.

Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om handling, som skall fogas vid anmälningen, icke iakttagits stadgade föreskrifter eller prövas eljest hinder mot registrering möta på grund av föreskrift i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen till det utländska företaget med posten översända underrättelse om beslutet med angivande av skälen därför. Är företaget missnöjt med beslutet, må företaget hos Konungen föra talan genom besvär, vilka vid äventyr av talans förlust skola inkomma inom två månader från beslutets dag.

11 §.

Filialen skall hava egen bokföring, helt skild från det utländska företagens bokföring i övrigt.

Vad för svenskt bolag eller svensk ekonomisk förening är stadgat angående bokföring och redovisning skall i tillämpliga delar gälla för filialen.

Verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper skola granskas av svensk auktoriserad revisor. Det åligger verkställande direktören tillse, att sådan revisor blir utsedd samt att redovisningshandlingarna inom tre månader efter räkenskapsårets slut för granskning överlämnas till denne i huvudskrift eller avskrift.

Vidare åligger det verkställande direktören att årligen, inom tre månader efter det att det utländska företagens redovisningshandlingar och revisionsberättelse blivit för företagens delägare framlagda, till registreringsmyndigheten insända avskrift av dels filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det sistförflutna räkenskapsåret, dels motsvarande handlingar för företaget i dess helhet, i den mån dessa handlingar gjorts offentliga i företagens hemland.

12 §.

Före utgången av den tid, för vilken säkerhet för utskylder till stat och kommun blivit ställd, skall, om verksamheten skall fortsätta, till länsstyrelsen ingivas ny vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder, som länsstyrelsen finner kunna godtagas, varje gång för en tid av tre år.

13 §.

Filialen skall på anmälan avföras ur registret

1) om det utländska företaget träder i likvidation eller försättes i konkurs eller om eljest företagens eller filialens verksamhet skall upphöra enligt lagen i företagens hemland,

2) om av annan anledning det utländska företaget eller filialens verksamhet skall upphöra jämlikt beslut av företaget,

3) om filialen saknar behörig verkställande direktör och denna brist icke avhjälpes utan dröjsmål,

4) om säkerhet för utskylder på sätt i 12 § sägs ej ställes och denna brist icke avhjälpes utan dröjsmål, samt

5) om vid försök till utmätning av företagets tillgångar här i riket för fordran, som grundar sig på filialens verksamhet, borgenären icke erhållit full betalning och fordringen ej heller sedermera guldits.

Det åligger verkställande direktören att anmäla förhållande som avses under 1) och 2). Anmälan om sådant förhållande må ock göras av annan behörig ställföreträdare för det utländska företaget. I övrigt må anmälan göras, i fall som under 3) sägs av den, vars rätt är beroende av att någon finnes som äger företräda filialen, i fall som under 4) sägs av vederbörlig statlig eller kommunal myndighet samt i fall som under 5) sägs av borgenären.

Upplyses, att det utländska företaget eller filialen upphört med sin verksamhet eller att fall föreligger som under 3) sägs, må ock, utan att särskild anmälan göres, registreringsmyndigheten avföra filialen ur registret.

För avveckling av filialens verksamhet må medgivnas anstånd med avförandet ur registret. Anteckning därom skall ske i registret. Under avvecklingstiden skall firman tecknas med tillägg av orden »under avveckling».

14 §.

Avföres filialen ur registret, upphör rätten för det utländska företaget att genom filialen idka näring här i riket.

I fråga om beslut att avföra filial ur registret samt beslut om anstånd med avförandet skall vad i 10 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Registreringsmyndighet för filialer skall vara patent- och registreringsverket eller annan myndighet, som Konungen förordnar. Hos myndigheten skall föras filialregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet.

Vad i filialregistret införes skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

Närmare bestämmelser om filialregistrets förande, de i andra stycket stadgade kungörelserna samt avgifter för registrering och kungörande meddelas av Konungen.

16 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört i filialregistret och kungjort i allmänna tidningarna skall anses hava kommit till tredje mans kännedom,

där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetenskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den som visas hava ägt vetenskap därom.

17 §.

Företer den för filial registrerade firman likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller filialregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för det utländska företaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i filialregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

Straffbestämmelser

18 §.

Idkar utländskt bolag eller utländsk ekonomisk förening här i riket näring utan att äga rätt därtill, straffas den som driver verksamheten för bolagets eller föreningens räkning med dagsböter.

19 §.

Med dagsböter straffes ock verkställande direktör, om han underlåter att fullgöra anmälningsskyldighet, som åligger honom enligt 9 eller 13 §.

Hava ej de i 11 § fjärde stycket omförmälda handlingarna inom föreskriven tid insänts till registreringsmyndigheten, äge rätten på talan av allmän åklagare genom vite tillhålla verkställande direktören att fullgöra sin skyldighet.

20 §.

Med dagsböter eller fängelse i högst sex månader straffes

den som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i ansökan om tillstånd enligt denna lag eller i anmälan till registreringsmyndigheten eller i handling, som fogas vid sådan ansökan eller anmälan eller som eljest enligt vad därom är stadgat skall ingivas till nämnda myndighet,

revisor som i revisionsberättelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande filialens angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger, samt

revisor som, oaktat han insett eller bort inse att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag.

Särskilda bestämmelser

21 §.

Om villkor för idkande av näring i vissa fall stadgas i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

22 §.

Konungen äger jämväl utöver vad i 9 och 15 §§ sägs meddela närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

2) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas, att 3, 6, 14, 32, 77, 79, 88, 97 och 106 §§, 107 § 1 mom., 108, 147, 149, 200 och 214 §§ samt 222 § 1 mom. lagen den 14 september 1944 om aktiebolag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

3 §.

3 §.

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet icke överstiger femtiotusen kronor eller ock Konungen för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet icke överstiger femtiotusen kronor eller ock Konungen *eller myndighet Konungen förordnar* för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Vad för — — — — — tillskjuta något.

Aktie vare — — — — — bolaget odelbar.

Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man, där ej Ko-

Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man, där ej Ko-

¹ Senaste lydelse av 149 § se SFS 1946:850.

(Nuvarande lydelse.)

nungen för särskilt fall medgiver att breven må ställas till innehavaren.

6 §.

Stiftelseurkunden skall — — — — — sin art.

Aktiebolags firma skall innehålla ordet aktiebolag. Firman skall tydligt skilja sig från andra förut i aktiebolagsregistret införda, ännu bestående firmor, så ock från oregistrerad firma, vilken upptagits i stiftelseurkund som blivit av registreringsmyndigheten godkänd efter vad i 190 § 1 mom. sägs, där ej godkännandet förfallit enligt 191 § eller bolaget registrerats under annan firma än den i stiftelseurkunden upptagna.

14 §.

Sedan de — — — — — registreringsmyndigheten (stiftarombud).

Där i förslaget till bolagsordning intagits bestämmelse, till vilken *Konungens* tillstånd erfordras jämlikt 3, 77 eller 147 §, skall vid ansökningen fogas bevis om sådant tillstånd.

Ansökningen skall — — — — — granskarna inlämnas.

32 §.

Ansökan om — — — — — enligt teckningslistan.

Ansökningen skall — — — — — godkänd granskningsman.

I ansökningen — — — — — sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor — — — — — ägt rum;
2. avskrift av — — — — — förda protokollet;
3. två exemplar — — — — — om ändringen;
4. en av — — — — — betalning; samt

5. bevis om tillstånd, som enligt *Konungen*, 79, 88 eller 107 § må vara lämnat av *Konungen*.

I femte — — — — — stycket stadgas.

(Föreslagen lydelse.)

nungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall medgiver att breven må ställas till innehavaren.

6 §.

Aktiebolags firma skall innehålla ordet aktiebolag. Firman skall tydligt skilja sig från andra förut i aktiebolagsregistret eller filialregistret införda, ännu bestående firmor, så ock från oregistrerad firma, vilken upptagits i stiftelseurkund som blivit av registreringsmyndigheten godkänd efter vad i 190 § 1 mom. sägs, där ej godkännandet förfallit enligt 191 § eller bolaget registrerats under annan firma än den i stiftelseurkunden upptagna.

14 §.

Där i förslaget till bolagsordning intagits bestämmelse, till vilken *särskilt* tillstånd erfordras jämlikt 3, 77 eller 147 §, skall vid ansökningen fogas bevis om sådant tillstånd.

32 §.

5. bevis om tillstånd, som må vara lämnat enligt 79, 88 eller 107 §.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Har ej — — — — — av vittnen.

Där full — — — — — betalda aktier.

77 §.

77 §.

För aktiebolag — — — — — tre ledamöter.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som på grund av särskild lag eller författning eller med *Konungens* tillstånd intagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som på grund av särskild lag eller författning eller med *särskilt* tillstånd intagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning. *Tillstånd som nyss nämnts gives av Konungen eller myndighet Konungen förordnar.*

Styrelseledamot, som — — — — — skall förrättas.

Ändå att — — — — — tillsatt honom.

Om styrelseledamot — — — — — där stadgas.

79 §.

79 §.

Styrelseledamöterna och verkställande direktör skola vara myndiga och, där ej för särskilt fall Konungen annat tillåter, här i riket bosatta svenska medborgare. Sådant tillstånd må beträffande styrelseledamöterna ej avse mer än en tredjedel av hela antalet.

Styrelseledamöterna och verkställande direktör skola vara myndiga och, där ej för särskilt fall Konungen *eller myndighet Konungen förordnar* annat tillåter, här i riket bosatta svenska medborgare. Sådant tillstånd må beträffande styrelseledamöterna ej avse mer än en tredjedel av hela antalet.

88 §.

88 §.

Bemyndigande för styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör att teckna bolagets firma må meddelas av styrelsen, där ej i bolagsordningen blivit bestämt, att sådant bemyndigande icke må meddelas. Styrelsen äge ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyn-

Bemyndigande för styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör att teckna bolagets firma må meddelas av styrelsen, där ej i bolagsordningen blivit bestämt, att sådant bemyndigande icke må meddelas. Styrelsen äge ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyn-

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

dig och ej heller utan *Konungens tillstånd* den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

dig och ej heller utan *tillstånd av Konungen eller myndighet Konungen förordnar* den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Bemyndigande att — — — — — styrelsen återkallas.

97 §.

Utses, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, verkställande direktör eller vice verkställande direktör, eller sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter eller till verkställande direktör eller vice verkställande direktör utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bolagets firma, eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör eller eljest någon, som ensam eller i förening med annan äger teckna firman, sitt hemvist eller ändras bolagets postadress, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 32 § andra, tredje och sjunde styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist eller av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen, så ock, där jämlikt 79 eller 88 § *Konungens* tillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd.

Rätt att — — — — — av anmälningen.

106 §.

Revisorer och — — — — — tillsatt honom.
Om revisor — — — — — sådan stämma.
Den, som — — — — — tillsatt honom.

97 §.

Utses, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, verkställande direktör eller vice verkställande direktör, eller sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter eller till verkställande direktör eller vice verkställande direktör utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bolagets firma, eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör eller eljest någon, som ensam eller i förening med annan äger teckna firman, sitt hemvist eller ändras bolagets postadress, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 32 § andra, tredje och sjunde styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist eller av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen, så ock, där jämlikt 79 eller 88 § *särskilt* tillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd.

106 §.

(Nuvarande lydelse.)

Skall enligt denna lag eller bolagsordningen revisor vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman och sker ändring i avseende å därtill utsedd person eller suppleant för denne eller beträffande sådan persons hemvist, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra anmälan därom för registrering. Å denna anmälan skall vad i 32 § andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker ändringen, så ock, där jämlikt 107 § *Konungens* tillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd.

Rätt att — — — — —

107 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall ha va den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till bolagets verksamhet erfordras för uppdraget.

Uppgår aktiekapitalet — — — — — hela aktiekapitalet.

Till revisor — — — — — andres syskon.

I fall — — — — — å revisorssuppleant.

108 §.

Hava i — — — — — av registreringsmyndigheten.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till antal som enligt denna lag och bolagsordningen är föreskrivet, förordna revisorer till erforderligt antal samt, i fall då re-

(Föreslagen lydelse.)

Skall enligt denna lag eller bolagsordningen revisor vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman och sker ändring i avseende å därtill utsedd person eller suppleant för denne eller beträffande sådan persons hemvist, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra anmälan därom för registrering. Å denna anmälan skall vad i 32 § andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker ändringen, så ock, där jämlikt 107 § *särskilt* tillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd.

av ändringen.

107 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall ha va den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till bolagets verksamhet erfordras för uppdraget.

108 §.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till antal som enligt denna lag och bolagsordningen är föreskrivet, förordna revisorer till erforderligt antal samt, i fall då re-

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

nat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Sådant tillstånd må ej avse mer än en tredjedel av hela antalet likvidatorer.

ler myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Sådant tillstånd må ej avse mer än en tredjedel av hela antalet likvidatorer.

Uppdraget att — — — — — stycket sägs.

Om likvidator — — — — — ny likvidator.

Visar likvidator — — — — — till registreringsmyndigheten.

Vad i — — — — — för likvidator.

200 §.

Företer aktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för aktiebolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd. Rätt till sådan talan mot aktiebolag äge ock annat aktiebolag vars firma senare registrerats, där tidigare godkännande av firman då var gällande enligt 6 §.

Menar någon — — — — — vid domstol.

200 §.

Företer aktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller filialregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för aktiebolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd. Rätt till sådan talan mot aktiebolag äge ock annat aktiebolag vars firma senare registrerats, där tidigare godkännande av firman då var gällande enligt 6 §.

214 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock

1. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, vilket utan Konungens tillstånd är ställt till innehavaren, eller interimsbevis eller teckningsbevis, som är ställt till innehavaren, eller aktiebrev, interimsbevis eller teckningsbevis, i vilket mot föreskrift i 34 § andra stycket, 35 § första stycket tredje punkten, 35 § andra stycket tredje punkten, 180 § första stycket eller 186 § 2 mom. tredje stycket andra punkten den i förbehåll som i nämnda lag-

214 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock

1. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, vilket utan tillstånd är ställt till innehavaren, eller interimsbevis eller teckningsbevis, som är ställt till innehavaren, eller aktiebrev, interimsbevis eller teckningsbevis, i vilket mot föreskrift i 34 § andra stycket, 35 § första stycket tredje punkten, 35 § andra stycket tredje punkten, 180 § första stycket eller 186 § 2 mom. tredje stycket andra punkten den i förbehåll som i nämnda lagrum sägs be-

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

rum sägs bestämda inskränkningen stämnda inskränkningen icke angivits; icke angivits;

2. styrelseledamot eller — — — — — i aktieboken;
3. styrelseledamot, verkställande — — — — — till aktieägare;
4. revisor, likvidationsrevisor — — — — — hans uppdrag;
5. den som — — — — — oriktig uppgift.

222 §.

222 §.

1 mom. Beslutas bolagsordningsändring, varigenom aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes så att efter ändringen akties nominella belopp skulle understiga det belopp, varå aktie i bolaget utan *Konungens* tillstånd lägst må lyda, äge bolagsstämman besluta sammanläggning av aktierna i bolaget.

Beslutas i aktiebolag, vars aktier på grund av *Konungens* tillstånd eller till följd av äldre lagstiftning lyda å lägre belopp än det, varå aktierna i bolaget utan *Konungens* tillstånd lägst må lyda, nedsättning av aktiekapitalet enligt 66 §,

eller beslutas i annat aktiebolag enligt 66 § sådan nedsättning av aktiekapitalet, att nedsättningens genomförande medelst minskning av aktiernas nominella belopp skulle medföra att detta skulle nedgå under femtio kronor eller, där efter nedsättningen aktierna i bolaget enligt 3 § må lyda å lägst tio kronor, under nämnda belopp,

äge ock, där nedsättningen ej skall genomföras medelst inlösen eller indragning av aktier, bolagsstämman besluta sammanläggning av aktierna i bolaget.

Sammanläggning, som beslutas enligt första eller andra stycket, må ej avse flera aktier än som erfordras för att vid utbyte mot en ny aktie

1 mom. Beslutas bolagsordningsändring, varigenom aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes så att efter ändringen akties nominella belopp skulle understiga det belopp, varå aktie i bolaget utan *särskilt* tillstånd lägst må lyda, äge bolagsstämman besluta sammanläggning av aktierna i bolaget.

Beslutas i aktiebolag, vars aktier på grund av *särskilt* tillstånd eller till följd av äldre lagstiftning lyda å lägre belopp än det, varå aktierna i bolaget utan *särskilt* tillstånd lägst må lyda, nedsättning av aktiekapitalet enligt 66 §,

eller beslutas i annat aktiebolag enligt 66 § sådan nedsättning av aktiekapitalet, att nedsättningens genomförande medelst minskning av aktiernas nominella belopp skulle medföra att detta skulle nedgå under femtio kronor eller, där efter nedsättningen aktierna i bolaget enligt 3 § må lyda å lägst tio kronor, under nämnda belopp,

äge ock, där nedsättningen ej skall genomföras medelst inlösen eller indragning av aktier, bolagsstämman besluta sammanläggning av aktierna i bolaget.

Sammanläggning, som beslutas enligt första eller andra stycket, må ej avse flera aktier än som erfordras för att vid utbyte mot en ny aktie

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

dennas nominella belopp icke skall understiga det belopp, varå aktierna i bolaget utan *Konungens* tillstånd lägst må lyda.

dennas nominella belopp icke skall understiga det belopp, varå aktierna i bolaget utan *särskilt* tillstånd lägst må lyda.

Beslut om — — — — — i nedsättningsbeslutet.

I annat — — — — — sig därom.

Där beslut — — — — — i ärendet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

3) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308)
om ekonomiska föreningar

Härigenom förordnas, att 102 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

102 §.

102 §.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret, sjukkasregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, *fialialregistret*, försäkringsregistret, sjukkasregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon — — — — — vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

4) Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om
understödsföreningar

Härigenom förordnas, att 20, 36 och 52 §§ lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

20 §.

20 §.

<p>För understödsförening — — — — — flera ledamöter. Styrelsen äge — — — — — till efterrättelse. Styrelsen väljes — — — — — sätt utses. Styrelseledamot, så ock firmatecknare, som utom styrelsen utses, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.</p> <p>Ledamot av — — — — — utsett honom. Avgår av — — — — — ny ledamot. Sker ändring — — — — — för registrering.</p>	<p>Styrelseledamot, så ock firmatecknare, som utom styrelsen utses, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen <i>eller myndighet Konungen förordnar</i> för viss förening medgiver undantag.</p>
--	---

36 §.

36 §.

<p>Före den — — — — — berättelse framlägges. Å detta — — — — — till avgörande. Frågan om — — — — — nytt sammanträde. Konungen må i fråga om viss förening medgiva, att sådant sammanträde, som i första stycket sägs, hålles allenast vartannat eller vart tredje år, och meddela i anledning därav erforderliga bestämmelser om avgivande av styrelsens och revisorernas berättelser samt om de i 77 § omförmälda handlingarnas ingivande till tillsynsmyndigheten.</p>	<p>Konungen <i>eller myndighet Konungen förordnar</i> må i fråga om viss förening medgiva, att sådant sammanträde, som i första stycket sägs, hålles allenast vartannat eller vart tredje år, och meddela i anledning därav erforderliga bestämmelser om avgivande av styrelsens och revisorernas berättelser samt om de i 77 § omförmälda handlingarnas ingivande till tillsynsmyndigheten.</p>
--	--

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

52 §.

52 §.

Likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.

Likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen *eller myndighet Konungen förordnar* för viss förening medgiver undantag.

Uppdraget att — — — — — meddelat uppdraget.
Avgår likvidator — — — — — ny likvidator.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

5) Förslag

till

Förordning

om tillägg till förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet

Härigenom förordnas, att i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet skall införas en ny paragraf, betecknad § 32¹, av följande lydelse.

§ 32.

Utländska bolag och föreningar, vilka efter vad därom är särskilt stadgat vunnit registrering av filial här i riket, må genom filialen här idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956.

6) Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av § 6 förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart

Härigenom förordnas, att § 6 andra stycket förordningen den 26 maj 1922 om luftfart skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956.

¹ Genom kungörelse den 5 oktober 1906 har § 32 i dess tidigare gällande lydelse upphävts se SFS 1906: 88 s. 1.

Beträffande de skäl, som ligger till grund för de genom propositionen framlagda författningsförslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

A. Utländska bolags och föreningars rätt att idka näring här i riket

Gällande svensk rätt

Enligt gällande rätt är utländsk *fysisk* persons rätt att driva näring här i riket i regel beroende av Kungl. Maj:ts tillstånd (§ 26 mom. 1 näringsfrihetsförordningen). Vad utländsk *juridisk* persons näringsrätt angår innehåller den svenska lagstiftningen som förut nämnts icke några allmänna regler. Vissa grundlinjer för den svenska rättens inställning i detta hänseende kan emellertid angivas.

Svenska och utländska juridiska personer. För bedömandet av frågan om en juridisk person skall anses såsom svensk eller utländsk torde för svensk rätts del — såvitt gäller juridiska personer som enligt vår lag skall registreras — det avgörande vara om den juridiska personen registrerats i Sverige. Ett bolag eller en förening, som registrerats i Sverige, är således att anse som svenskt bolag eller svensk förening och detta även om utländska delägare finnes (jämför lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag samt lag samma dag innefattande tillägg till lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag). Omvänt är en juridisk person från svensk synpunkt i princip att betrakta som utländsk, om densamma registrerats eller oktrojerats i annat land. Är fråga om en juridisk person, som icke behöver registreras eller oktrojeras vare sig här eller utomlands, torde för frågan om dess nationalitet i första hand vara avgörande, varest styrelsen eller motsvarande förvaltande organ har sitt faktiska säte.

Huruvida en juridisk person har rättssubjektivitet eller icke får bedömas enligt lagen i det land, som enligt det nyss sagda är att betrakta som den juridiska personens hemland.

Enligt svensk rättsuppfattning erkännes en utländsk juridisk person såsom i princip likvärdig med svensk juridisk person. Men därmed är icke sagt, att den utländska juridiska personen i allo har samma rättigheter som en svensk juridisk person. En sak är att tillåta, att en utländsk juridisk person från sitt hemland driver affärer med svenska medborgare. En helt annan sak är att medge, att densamma i någon form etablerar sig i Sverige och här idkar verksamhet på längre sikt. Överväganden av ekonomisk art och andra synpunkter kan föranleda hinder härför.

Näringsfrihetsförordningens tillämplighet på juridiska personer. Beträffande näringsverksamhet i allmänhet finnes i svensk rätt bestämmelser i förordningen den 18 juni 1864 ang. utvidgad näringsfrihet (näringsfrihetsförordningen). Denna avsåg ursprungligen enligt ordalydelsen endast

fysiska personer (§§ 1 och 26). Juridiska personer nämndes icke. Då i § 9 mom. 3 år 1923 gjordes tillägg angående realisation, verkställd av aktiebolag eller ekonomisk förening, uttalade departementschefen, att han därmed icke önskade taga ståndpunkt till den omstridda frågan, i vad mån grunderna för näringsfrihetsförordningen i allmänhet vore tillämpliga på aktiebolag. Olika meningar har yppats inom doktrinen rörande denna fråga och praxis är vacklande. Vad särskilt beträffar utländska juridiska personer har i litteraturen erinrats att näringsfrihetsförordningen icke talar om någon rätt för utländska juridiska personer att här i riket öppna filial eller eljest bedriva näringsverksamhet samt att enligt administrativ praxis ansökningar därom icke någonsin vinner bifall.

I *speciallagstiftningen* finnes emellertid exempel på att åt Kungl. Maj:t inrymmts befogenhet att meddela utländsk juridisk person rätt att här i riket idka visst slag av rörelse. Sålunda gäller enligt 1 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag att Kungl. Maj:t kan bevilja utländska juridiska personer rätt att förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift. Nämnas må även att Kungl. Maj:t äger bevilja utländsk försäkringsanstalt koncession att under vissa villkor här i riket bedriva försäkringsrörelse, en verksamhetsgren som dock icke anses hänförlig under näringsfrihetsförordningen (jämför lag den 9 juni 1950 om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket).

Utländsk rätt

Beträffande utländsk rätt på förevarande område har verkställts en särskild undersökning, vars resultat framlägges i en vid propositionen fogad redogörelse. Av denna redogörelse framgår, att det i alla de stater undersökningen omfattat finns bestämmelser om rätt för främmande juridiska personer, särskilt aktiebolag och därmed likställda associationer, att idka näring genom avdelningskontor med självständig förvaltning, s. k. filialer. Frågan om förutsättningarna för att ett främmande företag skall få idka näring genom filial har emellertid lösts på olika sätt i skilda stater. På vissa håll fordras särskilt tillstånd till verksamheten; på andra håll räcker det med en registreringsåtgärd. I undantagsfall uppställs krav på reciprocitet, d. v. s. krav att det egna landets företag skall äga motsvarande möjligheter att driva verksamhet i det främmande företagens hemland.

Särskilda utredningar och förslag i ämnet

Sedan behovet av lagregler om utländska juridiska personers näringsrätt i viss mån aktualiserats i samband med förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal, har frågan om lagstiftning på området tagits upp inom handelsdepartementet. Efter särskilt uppdrag avgav kommerserådet S. Matz en den 3 december 1951 dagtecknad promemoria med förslag till reglering av föreliggande spörsmål. Förslaget utsändes på remiss och överarbetades sedan

av revisionssekreteraren, numera hovrättspresidenten Mauritz Wijnblad, som i en den 30 januari 1953 avlämnad promemoria framlade ett nytt förslag till lag i ämnet. Efter vederbörlig remissbehandling av Wijnbladhs förslag har ärendet ytterligare beretts inom departementet.

För närmare kännedom om utredningsmännens förslag och remissinstansernas yttranden torde här få hänvisas till propositionen. Vissa huvudpunkter kommer att beröras i det följande.

De principiella grunderna för lagstiftningen

I den allmänna motiveringen för lagförslaget anför *departementschefen, statsrådet Ericsson*, inledningsvis:

»Då fråga är om utländsk juridisk person är innebörden av näringsfrihetsförordningen väl ej alldeles klar, men man torde få utgå ifrån att sådan person i allmänhet ej har möjlighet att här driva näring som avses i näringsfrihetsförordningen annorledes än genom särskilt bildat svenskt rättssubjekt. Ett utländskt bolag som vill driva näring i Sverige måste således i regel enligt svensk lag bilda ett dotterbolag, som är svenskt och formellt fristående från det utländska moderbolaget, med egen förvaltning samt egna tillgångar och förbindelser.

Att den svenska rättens innebörd med avseende på utländsk juridisk persons rätt att här driva näring är den angivna torde ej vara resultatet av ett medvetet ståndpunktstagande från lagstiftarens sida. Vid näringsfrihetsförordningens tillkomst var frågan ej av någon nämnvärd betydelse och den berördes ej särskilt. Under den senare utvecklingen, då de juridiska personerna kommit att spela allt större roll inom det ekonomiska livet, har dotterbolagsformen — både i Sverige och i utlandet — städse framstått såsom den mest ändamålsenliga. Med dotterbolaget har man ett fullgånget rättssubjekt, i allo underkastat landets lagstiftning och med en egen avskild förmögenhetsmassa i landet. Vad detta betyder för borgenärerna ligger i öppen dag. Att rättsutvecklingen i Sverige, i motsats till i utlandet, kommit att innebära att utländskt bolag ej ansetts berättigat att här vara verksamt såsom sådant, har därför föga uppmärksammats. Det har skett först på sistone, bland annat i det sammanhang att vid förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal från utländska förhandlares sida framstälts anspråk på reciprocitet i berörda hänseende.

Då frågan om införande av en lagstiftning angående utländsk juridisk persons rätt att här i riket driva näring nu upptagits, kan till en början konstateras, att i utlandet så gott som överallt föreligger motsvarande möjlighet för främmande juridiska personer. Samtidigt torde det emellertid vara en tämligen allmän uppfattning, att den mest ändamålsenliga formen för sådan verksamhet är att ett inhemskt dotterbolag bildas, och det förekommer endast i ganska begränsad utsträckning, att den formen väljes att det utländska företaget såsom sådant driver verksamheten. Utvecklingen i flera länder går enligt uppgift mot ett frångående av filialformen. Man

övergår till dotterbolagsformen såsom den ur olika synpunkter mera ändamålsenliga. Av särskilt intresse är att observera den erfarenhet, som gjorts av svenska företag med verksamhet i utlandet, att beskattningen blir förmånligare, om man bildar ett särskilt företag i vederbörande främmande land. Detta torde sammanhånga med de särskilda skatter, man i vissa länder uttager av utländska företag, eller den uppskattning av vinsten, som göres beträffande ett utländskt företags filials verksamhet i fall, då man ej anser sig ha tillräckligt säkra grunder för en fördelning mellan moderföretaget och filialen.

De skäl som ej desto mindre kan anföras för en lagstiftning, vilken ger utländsk juridisk person möjlighet att såsom sådan driva näring här i riket, är först att det knappast kan anses tillfredsställande att vårt land i detta hänseende intar en särställning. Vidare ligger en sådan lagstiftning i linje med de allmänna strävandena för ett friare internationellt utbyte på det ekonomiska området. Slutligen har frågan som nämnts aktualiserats genom krav från utlandet i samband med förhandlingar om de för vår industri och handel så betydelsefulla dubbelbeskattningsavtalen. Det övervägande antalet remissinstanser har också tillstyrkt att en lagstiftning kommer till stånd. Vissa av dem har dock ifrågasatt ett uppskov dels med hänsyn till den revision av näringsrätten som är planerad och dels med hänsyn till det nuvarande labila politiska och kommersiella läget i utlandet.

Samtidigt som jag biträder den uppfattningen att en lagstiftning av berörda innebörd nu bör komma till stånd — ett uppskov anser jag böra undvikas med hänsyn till vikten av att förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal ej försvåras — vill jag betona att någon önskan ej föreligger att i stort leda utvecklingen in på nya banor. Frågan huruvida ett utländskt företag skall här i landet vara verksamt genom en filial eller genom ett dotterbolag är närmast en fråga om formerna för verksamheten. I och med att ett utländskt företag här kan driva verksamhet med anlitan av dotterbolagsformen, torde knappast med skäl kunna sägas, att man hindrar utländska företag att arbeta i Sverige. Ur det lands synpunkt, där verksamheten bedrivs, ter sig dotterbolagsformen onekligen överlägsen filialformen. Det visar sig nämligen att risker och olägenheter ibland uppkommer för medkontrahenterna i det land, där filial inrättas, på den grund att filialen utgör en integrerande del av det utländska företaget och sålunda ej har en förmögenhetsmassa, avskild från företagens tillgångar i främmande land.

Vid en lagstiftning på förevarande område får man ha dessa synpunkter för ögonen. Därmed sammanhänger också de givetvis grundläggande och såväl för det allmänna som för den enskilde betydelsefulla frågorna om det utländska företagens organisation och ansvarighet med avseende på verksamheten här i landet. I princip lyder en filial under det utländska företagens hemlands lag, ett dotterbolag däremot under det lands lag där dotterbolaget är registrerat. Vid en lagstiftning av nu förevarande slag får därför en bedömning ske i vad mån bestämmelser bör tillskapas, som skall gälla för filialens verksamhet här i landet oberoende av vad som eljest gäller enligt den utländska rätten.»

Departementschefen lämnar härefter en sammanfattning av vissa huvudpunkter i Wijnbladhs förslag och remissinstansernas inställning till dessa samt anför därvid bl. a. följande:

I utredningsmannens förslag — — — har en avgränsning skett genom att *endast utländskt aktiebolag* medges rätt att såsom sådant driva näring här i landet. — — — Förslaget innebär vidare, att *tillstånd till näringsutövning ej skall behöva sökas* av det utländska aktiebolaget, utan att rätten skall vara för handen redan på grund av själva lagbestämmelsen. En förutsättning skall dock vara att *reciprocitet* konstateras, d. v. s. att svenska aktiebolag medges motsvarande rätt i det utländska bolagets hemland. Den reciprocitet som sålunda kräves bör enligt förslaget prövas endast av registreringsmyndigheten.

Gentemot vad sålunda föreslagits har under remissen vissa invändningar gjorts. Å ena sidan har påpekats att det ej syntes riktigt att exempelvis ett kapitalstarkt kooperativt företag skulle vara uteslutet från möjligheten att inrätta filial i Sverige på grund av att företaget hade den ekonomiska föreningens struktur. Å andra sidan har framhållits att en önskvärd begränsning och trygghet borde skapas genom att låta rätten avse blott företag med visst minimikapital, motsvarande exempelvis en miljon kronor. I allmänhet synes man anse det förenat med alltför stora risker att ej kräva tillstånd i det särskilda fallet. Vad reciprocitetsfrågan beträffar har remissinstanserna i allmänhet förordat att krav på ömsesidighet uppställles.

Den avgränsning av lagens tillämpningsområde, som utredningsmannen¹ förordat, finner *departementschefen* ej lämplig.

Frågan vilka slag av utländska juridiska personer lagstiftningen bör omfatta besvarar *departementschefen* på följande sätt:

»Det är väl riktigt, att det i första hand är juridiska personer med aktiebolagets form som lämpar sig för inrättande av filialer i främmande land, men eftersom fråga nu är att i princip öppna möjligheter för utländska juridiska personer att här driva näring utan anlitanande av svenskt rättssubjekt, synes sådan möjlighet, i likhet med vad som är vanligt i utlandet, böra lämnas öppen även för andra associationsformer. Man torde dock utan olägenhet kunna begränsa lagens tillämplighetsområde till huvudgrupperna registrerade bolag och registrerade ekonomiska föreningar. Något behov av att göra lagen tillämplig på stiftelser torde ej föreligga.»

Departementschefen understryker vidare, att utländskt företags rätt att driva näring med egen filial åtminstone till en början, till dess erfarenhet vunnits, bör göras beroende av tillstånd av Kungl. Maj:t:

»Enligt min mening bör utvecklingen hållas under kontroll och viss försiktighet iakttagas vid en sådan tillståndsgivning. Denna bör sålunda taga sikte icke endast på mera formella synpunkter utan även på det inhemska näringspolitiska intresset och önskemålet att utvecklingen i stort ej leder till ett övergivande av den ur flera synpunkter mera önskvärda dotterbolagsformen. I utlandet är utländska juridiska personers rätt att driva näring i allmänhet beroende av tillstånd. I vissa fall, där tillstånd väl i princip ej kräves, göres det utländska företags verksamhet beroende av villkor vari-

¹ Med utredningsmannen avses här och i det följande presidenten Wijnblad.

genom i realiteten en tillståndsprövning av myndigheterna sker. Ett koncessionssystem ligger också i linje med vad som gäller beträffande utländsk fysisk persons rätt att här driva näring. Vad i utredningsmannens promemoria anföres därom att ömtåliga situationer skulle kunna uppkomma ur såväl handelspolitiska som andra synpunkter i samband med en tillståndsgivning för utländska juridiska personer synes mig icke böra tillmätas avgörande betydelse. Erfarenheterna från utlandet och från vårt eget land beträffande tillstånd för fysiska personer ger ej stöd för sådana farhågor.

Den för mig avgörande synpunkten i frågan om tillståndsgivning är, såsom jämväl framgår av vad nyss sagts, att jag icke för närvarande är beredd att släppa fältet fritt för de utländska juridiska personerna att här driva näring i filialform. Om man ej från början tillämpar systemet med tillståndsgivning, skulle det, om så befundes önskvärt, vara förenat med svårigheter att framdeles införa en mera restriktiv ordning.

Jag kan väl i princip ansluta mig till ett under remissen gjort uttalande att tillståndsprövningen bör tillämpas på ett smidigt sätt, då fråga är om större och välrenommerade utländska företag. Även i ett sådant fall kan det emellertid finnas skäl att beakta gestaltningen av företagets verksamhet. Det framstår sålunda såsom ovisst, huruvida exempelvis ett stort utländskt företag bör erhålla tillstånd att med användande av filialformen inrätta ett försäljningsnät med försäljningsställen över hela landet, anknutna till ett filialkontor.

På grund av vad här anförts anser jag det angeläget att utvecklingen på förevarande område åtminstone till en början hålles under kontroll av Kungl. Maj:t och att tillståndsgivningen således ej delegeras till underordnad myndighet.»

Beträffande frågan om reciprocitet anför *departementschefen*:

»Med hänsyn till att de utländska företagens rätt att här driva näring bör vara beroende av tillståndsprövning av Kungl. Maj:t, synes någon föreskrift ej böra meddelas om reciprocitet. Frågan om ömsesidighet får en smidigare lösning, då Kungl. Maj:t vid tillståndsprövningen kan vederbörligen beakta densamma. Man torde, med hänsyn till innehållet i utländsk rätt på förevarande område, kunna räkna med att reciprocitet i regel kommer att föreligga rent formellt sett. Däremot finnes i många länder, särskilt under nuvarande förhållanden, restriktioner som ligger vid sidan av lagstiftningen om rätten att driva näring. Särskilt må nämnas skattebestämmelser samt föreskrifter om valuta och transferering, som kan ha avgörande verkningar i fråga om ett svenskt företags möjligheter att driva verksamhet i landet i fråga. Vid tillståndsgivning torde Kungl. Maj:t böra fästa vederbörligt avseende vid sådana förhållanden. Det kan däremot tänkas att reciprocitetsfrågor av mera formell natur, exempelvis avseende företagets konstruktion i visst hänseende, kan bedömas mindre restriktivt. Det måste även anses som en fördel, att möjlighet finnes att meddela tillstånd för ett ur landets synpunkt i hög grad önskvärt företag, även om reciprocitet med lagstiftningen i det främmande landet ej skulle befinnas i allo föreligga.»

Lagrådet har i sitt utlåtande icke gått in på de principiella grunderna för lagstiftningen och har alltså lämnat dessa grunder utan erinran.

Lagstiftningens huvuddrag

I fråga om organisationen av den utländska juridiska personens verksamhet här i landet anför *departementschefen*:

»Verksamheten skall — — — bedrivas från ett fast driftställe, ett avdelningskontor (*filial*) med egen förvaltning. I likhet med utredningsmannen anser jag att ett utländskt företag bör få upprätta endast en sådan filial i landet. Att märka är att med filial i detta sammanhang avses den rättsliga formen; filialen bör kunna ha kontor och driva verksamhet på flera orter i anslutning till det fasta driftstället.

Filialen är i princip icke något självständigt rättssubjekt utan en integrerande del av det utländska företaget. Det främmande landets lag gäller sålunda för filialens organisation och förvaltning i den mån ej på grund av uttryckligt stadgande i svensk lag annat skall gälla. Det synes nödvändigt att, såsom utredningsmannen också föreslagit, genom särskilda bestämmelser skapa garanti för att här i landet finnes förvaltningsorgan, som har befogenhet att företräda företaget med avseende på filialens verksamhet och som står i visst ansvar för denna. I förslaget sker det genom föreskrifter om en *verkställande direktör* för filialen. Tanken att meddela föreskrifter även om en styrelse för filialen avvisas av utredningsmannen med den motiveringen att filialens förvaltningsorgan under alla omständigheter torde bli i fråga om sin handlingsförmåga avsevärt beroende av den utländska företagsledningens instruktioner.

Jag biträder förslaget om att den utländska juridiska personen här i landet skall representeras av en verkställande direktör för filialen (2 §). Denna benämning torde få användas även på den som företräder annat bolag än aktiebolag eller en ekonomisk förening. Enligt min mening bör emellertid även kunna finnas en vice verkställande direktör. En sådan anordning bör vara ägnad att underlätta filialens verksamhet, eftersom vice verkställande direktören vid förfall för verkställande direktören kan tjänstgöra i dennes ställe. — Av verkställande direktören måste fordras, att han har överblick över filialens hela förvaltningsområde. Intet bör emellertid hindra att vice verkställande direktören betros med att — under tillsyn av verkställande direktören — handha ett till sin art, t. ex. tekniskt eller lokalt, begränsat verksamhetsområde.

Verkställande direktören skall vara myndig och bosatt i riket (3 §). Enligt förslaget behöver han ej vara svensk medborgare. Härutinnan skiljer sig förslaget från den s. k. inskränkingslagen den 30 maj 1916, där det i 17 § för utlänning som här förvärvat fastighet etc. är föreskrivet, att han skall här i landet ha ett ombud, som är svensk medborgare. Enligt min mening kan det vara ett befogat önskemål från det utländska företagens sida att såsom verkställande direktör få använda en av företagets egna representanter av mo-

derföretagets nationalitet, och det svenska intresset av att verkställande direktören ej är utlänning synes mig ej vara så framträdande att krav på svensk nationalitet bör uppställas. — Enligt aktiebolagslagen medför konkurstillstånd ej legalt hinder att vara verkställande direktör i svenskt aktiebolag; det torde därför ej heller böra utgöra hinder att inneha motsvarande uppdrag i filial.

I promemorian uttalas, att verkställande direktören har ställning av sysloman, och företaget skall också utfärda fullmakt för honom. Fullmakten skall enligt utredningsmannens förslag innehålla att verkställande direktören äger handla å företagets vägnar och i alla av verksamheten här i riket härflytande rättsförhållanden mottaga stämning för företaget samt själv eller genom annan tala och svara. Genom denna bestämmelse, som något omredigerad upptages i 5 § i det nu framlagda förslaget, är sörgt för att verkställande direktören i avtalsförhållanden, som rör verksamheten här i riket, äger företräda det utländska företaget och svara inför domstol i uppkommande tvister. Lagförslaget innebär emellertid att verkställande direktören även i andra avseenden än rent civilrättsliga talar och svarar för företaget. Han är sålunda ansvarig för att sociala och politirättsliga föreskrifter iakttages (jämför 4 §).

Verkställande direktörens ställning är i stort sett att likställa med verkställande direktörens i ett svenskt aktiebolag. I vissa hänseenden ersätter han emellertid här i landet även styrelsen (jämför 77—97 §§ aktiebolagslagen). Det må i detta sammanhang observeras, att i § 90 i den norska aktiebolagslagen upptagits en bestämmelse att medlem av styrelsen för ett utländskt aktiebolags filial är gentemot tredje man underkastad samma ansvar för sina handlingar som om han var medlem av ett norskt aktiebolags styrelse. Jag har övervägt att i förevarande lagförslag upptaga en motsvarande föreskrift om ansvarighet för filials verkställande direktör men funnit, att den skulle vara alltför obestämd till sin innebörd. En sådan bestämmelse som den i 209 § aktiebolagslagen (angående skadeståndsskyldighet för bl. a. verkställande direktör, som genom överträdelse av aktiebolagslagen eller bolagsordningen tillskyndat tredje man skada) torde ej vara tillämplig på verkställande direktör för filial. Däremot torde den allmänna skadeståndsskyldighet, som åvilar verkställande direktör eller styrelseledamot mot tredje man, vara tillämplig på filialens verkställande direktör utan särskilt stadgande därom. Då fråga är om verkställande direktörens förhållande till bolagsstämman och aktieägare, torde det utländska företagets hemlands lag i princip vara normerande. I övrigt kan sägas, att verkställande direktören i allmänhet på grund av sin ställning står i straffrättsligt ansvar för filialens verksamhet. Ansvar för gäldeänsbrott torde kunna ådömas verkställande direktören med avseende på denna verksamhet. Man kan emellertid väl tänka sig att även andra personer kan ådömas sådant ansvar enligt allmänna straffrättsliga principer. Sådant ansvar kan såväl vara självständigt som ha formen av medverkansansvar. I sistnämnda

hänseende bör jämföras vad som i det följande anföres i anslutning till frågan om straffpåföljder.

Då i särskilda författningar finnes bestämmelser om särskilt ombud eller föreståndare för viss verksamhet, skall givetvis dessa bestämmelser tillämpas oberoende av vad i nu förevarande lag upptages. Exempel på sådana författningsföreskrifter finnes i 11 § förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor och 13 § förordningen den 7 oktober 1921 ang. eldfarliga oljor.»

Beträffande tillämpligheten av svensk lag och författning på filialens verksamhet upptages bestämmelser i 4 §. Här om anför *departementschefen*:

»Motsvarande föreskrifter har upptagits i utredningsmannens förslag (jämför även 5 § lagen den 9 juni 1950 om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket). Stadgandet i 4 § — — — innebär att företaget är underkastat svensk rätt icke endast i civilrättsliga hänseenden — svensk lag skall med andra ord vara avtalsstatut — utan jämväl i fråga om sociala och politirättsliga föreskrifter. Exempel härpå utgör regler om arbetarskydd, arbetstidsbegränsning, hälsovård, prisreglering, ransonering, konkurrensbegränsning etc., vare sig dessa föreskrifter meddelats i form av lag eller av Kungl. Maj:t eller vederbörlig myndighet i administrativ ordning.

Har tillstånd meddelats för utländsk juridisk person att här i riket driva näring genom en filial, bör i princip den utländska juridiska personen äga, på samma villkor som svensk juridisk person i motsvarande fall, driva den avsedda rörelsen. Därest särskilda begränsningar, i näringsrättsligt hänseende eller eljest, finnes stadgade i speciallagstiftning, skall de dock äga tillämpning. En utländsk juridisk person kan alltså icke förvärva rätt att driva tillverkning av krigsmateriel (jämför 1 § förordningen den 20 juni 1935 om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.) eller inrikes luftfart i regelbunden trafik (jämför § 34 förordningen den 26 maj 1922 om luftfart) eller rederirörelse med svenskt fartyg (jämför 1 § sjölagen).»

I 4 § upptages också bestämmelser om det utländska företagens skyldighet att svara inför svensk domstol m. m. *Departementschefen* anför i detta hänseende:

»Utredningsmannen har hävdad, att genom hans förslag skulle skapas förutsättning för tillämpning på det utländska bolaget av bestämmelserna i 10 kap. 1 § rättegångsbalken om ett allmänt personligt *forum* (*forum domicilii*) för bolag. Emellertid är att märka att det utländska bolagets hemvist — i regel dess utomlands belägna, stadgeenliga säte — ej förändras genom den svenska filialbildningen, och något sådant allmänt forum som utredningsmannen angivit skapas alltså icke genom att bolaget här upprättar en filial. Däremot följer av forumregeln i 10 kap. 5 § rättegångsbalken, att det utländska bolaget kan sökas där filialen är, såvitt angår tvist som uppkommit omedelbart på grund av den vid filialen bedrivna rörelsen. Med hänsyn

till denna forumregel — vilken enligt uttryckligt uttalande av processlagberedningen (NJA II 1943 s. 101) även avser utländska juridiska personer, som driver rörelse här i riket, t. ex. genom agentur — skulle det i och för sig knappast vara behövt att upptaga någon särskild behörighetsbestämmelse i lagförslaget. Dock talar onekligen skäl för att i förslaget inskriva en regel, motsvarande 5 § lagen den 9 juni 1950 om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, och alltså stadga, att det utländska företaget i alla av filialens verksamhet härflytande rättsförhållanden skall vara pliktigt att svara inför svensk domstol — underförstått i första hand den domstol som anges i 10 kap. 5 § rättegångsbalken — och underkasta sig svensk myndighets avgörande. Det är nämligen att märka, att regeln i 10 kap. 5 § rättegångsbalken i varje fall ej är internt tvingande (se 17 § i samma kapitel) samt att man icke kan med visshet bedöma, om regeln mellanstatligt må åsidosättas genom avtal. Om en särskild domsrätsbestämmelse inflyter i förslaget, får emellertid därav anses följa att svensk domsrätt i mål av nämnda slag ej må upphävas genom avtal, som innebär att saken skall hänskjutas till utländsk domstols prövning. Vidare kan en sådan bestämmelse såtillvida vara värdefull, att den kan tänkas skapa ett bättre underlag för verkställighet utomlands av en svensk dom mot det utländska bolaget; detta får nämligen genom den uttryckliga bestämmelsen anses ha underkastat sig svensk domsrätt i tvist rörande filialens verksamhet och lär vid ett exekvatursförfarande utomlands icke kunna med utsikt till framgång göra gällande att den svenska domstolen saknade jurisdiktionskompetens.»

Det må anmärkas, att 4 § i lagförslaget erhållit sin slutliga utformning med hänsyn till en hemställan om jämkning som framställdes av *lagrådet* (se propositionen s. 115—116).

Departementschefen framhåller i anslutning till bestämmelserna i 4 § vidare:

»I särskilda fall kan måhända fråga uppkomma hur eller i vad mån bestämmelser i svensk rätt kan tillämpas på ett utländskt företags filial här i landet och dess representant. Frågan torde då få avgöras från fall till fall enligt allmänna rättsprinciper och på grund av nyss berörda allmänna bestämmelser. Några sådana speciella fall skall här beröras.

Växellagen den 13 maj 1932 innehåller i sin tredje avdelning, 79—87 §§, bestämmelser om förhållandet till främmande lag. Den första fråga som därvid upptages till behandling avser, vem som äger att med laga verkan ikläda sig en växelförbindelse. Enligt 79 § andra stycket skall utländsk medborgares växelabilitet i första hand bedömas efter lagen i den stat han tillhör.

Frågan om juridiska personers växelabilitet beröres icke i *växellagen* eller de till grund för denna liggande konventionerna. Anledningen härtill torde vara, att detta spörsmål ansetts falla utanför den egentliga växelrättsens område. När det gäller att avgöra, efter vilket lands lag en juridisk persons växelabilitet skall bedömas, synes man emellertid ha att analogivis

tillämpa vad som gäller i fråga om fysiska personer. Huvudregeln skulle alltså vara, att den juridiska personens växelhabilitet skall bedömas efter lagen i dess hemland. Härutinnan gör den nu föreslagna lagstiftningen icke någon ändring. Särskilt med hänsyn till det i 1 § lagförslaget uppställda kravet att ett utländskt företag — för att kunna få tillstånd att driva näring här i riket — skall enligt sitt hemlands lag vara behörigen bildat och registrerat såsom bolag eller ekonomisk förening, torde frågan om företagets växelhabilitet icke innebära några större praktiska problem. I detta sammanhang må framhållas, att bestämmelsen i 5 § lagförslaget medför behörighet för en filials verkställande direktör att — under förutsättning att det utländska företaget har växelhabilitet — handla på företagets vägnar även i fråga om växelförbindelser här i riket.

Motsvarighet till bestämmelserna i 79 § växellagen finnes i 58 § *checklagen* den 13 maj 1932. Vad jag nyss anfört om förhållandet till främmande lag beträffande behörighet att ingå växelförbindelse äger i tillämpliga delar sin giltighet även såvitt angår behörigheten att ingå checkförbindelse.

Enligt 1 § *valutaförordningen* den 25 februari 1940 skall juridisk person anses vara bosatt i det land, där styrelsen har sitt säte, eller, om styrelse ej finnes, där huvudkontoret är beläget. En komplettering av denna bestämmelse torde böra ske med en föreskrift om att utländskt företags filial här i landet skall vara likställd med ett här i landet domicilierat företag. Härigenom kommer transaktioner mellan filialen och dess medkontrahenter här och i utlandet att likställas med transaktioner mellan ett svenskt företag och dess förbindelser här och i utlandet. Transaktioner mellan det utländska företaget och dess filial blir att likställa med förhållandet mellan utländskt och inländskt företag. Därmed blir även fullt klart, att uppgiftsskyldighet enligt 16 § *valutaförordningen* kommer att åligga filialen och dess verkställande direktör.

Valutakontoret har — — — gjort vissa erinringar mot en sådan regel i *valutaförordningen* som den av mig förordade. Med den utformning lagstiftningen nu föreslås skola få torde dessa erinringar emellertid väsentligt förlora i styrka. Ur valutasynpunkt torde i stort sett någon skillnad icke komma att föreligga mellan det fall, då det utländska bolaget driver sin verksamhet här i riket genom filial, och det fall, då verksamheten drives genom ett svenskt dotterbolag.

Enligt lag den 4 juni 1954, nr 332, har *valutalagen* den 22 juni 1939 givits fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1955. Med hänsyn till att *valutaförordningen* automatiskt upphör att gälla sistnämnda dag, om icke *valutalagens* giltighetstid utsträcker ytterligare, torde någon ändring av *valutaförordningen* icke böra ske i nu förevarande sammanhang. Det torde i stället få ankomma på chefen för finansdepartementet att upptaga frågan om ändring i *valutaförordningen* i samband med behandling av spörsmålet om fortsatt giltighet av *valutalagen*.»

Beträffande filialens rättsställning i övrigt nämner *departementschefen* följande särskilda förhållanden:

»Enligt utredningsmannens förslag skall filialen i sin *firma* upptaga det utländska bolagets namn med tydligt angivande av bolagets nationalitet och med tillägg av ordet filial.

Advokatsamfundet har — under hänvisning till att det rättssubjekt som driver näring är det utländska företaget — gjort gällande, att den ifrågasvarande bestämmelsen är olämplig och att det icke finns någon anledning, varför företaget icke skulle uppträda under sitt verkliga namn.

Som tidigare framhållits är det givetvis riktigt, att en filial icke är något självständigt rättssubjekt. Det synes emellertid av flera skäl starkt befogat, att det i samband med utländskt företags verksamhet genom filial tydligt framgår att man har att göra just med en filial för ett företag av viss främmande nationalitet. I lagförslaget har därför intagits en bestämmelse, att det utländska företags verksamhet genom filial här i riket skall bedrivas under firma, som upptager företags namn med tillägg av ordet filial och med tydligt angivande av företags nationalitet (8 §).

Enligt lagförslaget skall vidare *registrering* av filialen ske i ett centralt filialregister vid patent- och registreringsverket.

Utredningsmannen har ej i sitt förslag upptagit någon bestämmelse motsvarande den i aktiebolagslagen meddelade om hur *rättshandlingar, som ingåtts före registreringen*, skall bedömas. Någon sådan bestämmelse synes ej heller vara erforderlig.

Jag har inledningsvis framhållit betydelsen av att man genom en lagstiftning av ifrågasvarande slag kan i så stor utsträckning som möjligt *minska olägenheterna för svenska medkontrahenter* av att deras ställning både i princip och praktiskt sett blir sämre mot ett utländskt företag, som driver verksamhet här i landet i filialform, än mot ett främmande företag som valt dotterbolagsformen. I det följande skall några hithörande frågor beröras.

I den svenska aktiebolagslagen finnes bestämmelser om bildande av reservfond (71 §) samt om skuldregleringsfond och utdelningsbegränsning i vissa fall (72 §; jämför även 74 §). Dessa bestämmelser innebär visst skydd för fordringsägare men även för anställda. Till förmån för de senare finnes bestämmelser om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser i lag den 18 juni 1937. För dispositionen av aktiebolags vinstmedel har tidigare under vissa år gällt regler om insättande på spärrkonto (lag den 23 april 1948). Bestämmelser av nu berört slag gäller ej för det utländska företaget, utan dess ställning i dessa hänseenden regleras av lagstiftningen i företags hemland. Även om man i vissa länder har liknande bestämmelser som de svenska, måste man räkna med att de åtgärder, som där företages till skydd för borgenärer och anställda, har mindre värde för sådana personer i vårt land. Det skulle därför vara önskvärt att för filialen gällde sådana bestämmelser, att här i landet på motsvarande sätt bildades fonder och andra säkerheter, som direkt kunde tjäna svenska medborgares intressen. Härmed skulle också rättvisa vederfaras de inhemska företagen,

som måste underkasta sig de svenska reglerna. Det torde emellertid knappast stå i god överensstämmelse med syftet med den förevarande lagstiftningen att driva filialens självständiga ställning i förhållande till det utländska företaget så långt. Enligt min mening bör i stället dessa frågor beaktas i samband med tillståndsgivningen. Innehållet i det utländska företagens hemlands lagstiftning med avseende på skydd för borgenärer och anställda bör sålunda tillmätas betydelse vid avgörande av frågan, huruvida tillstånd skall beviljas. Ett sådant fall kan också tänkas att ett utländskt företag, som här i landet har ett dotterbolag, underkastat svenska regler, begär tillstånd att i stället inrätta en filial. Innebörden av en sådan förändring vore måhända, att de säkerheter för svenska borgenärer och anställda, som blivit uppbyggda här i landet, skulle försvinna eller kunna överföras till moderbolagets hemland. I ett sådant fall bör enligt min mening tillstånd till inrättande av filial kunna vägras.»

Departementschefen fortsätter:

»I utredningsmannens förslag har ej upptagits bestämmelser om ställande av *säkerhet* (i form av borgen eller realsäkerhet) för skatter eller för borgenärens fordringar med anledning av förbindelser med filialen.

Vad beträffar frågan om säkerhet till skydd för borgenärer delar jag den uppfattning, som kommit till uttryck i utredningsmannens förslag, att sådan säkerhet ej bör krävas. Det torde knappast förekomma i utländsk rätt att krav på säkerhet i dylikt hänseende uppställs. Jag återkommer emellertid senare till detta spörsmål i samband med frågan i vilka fall avregistrering av filial skall ske.

Annorlunda förhåller det sig med säkerhet för skatter. Enligt § 26 mom. 1 näringsfrihetsförordningen åligger det utländsk fysisk person, som ansöker om tillstånd att här i riket driva näring, att ställa vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år. I princip föreligger ej anledning att härvidlag göra skillnad mellan fysiska och juridiska personer. En fysisk person bör ej genom att bilda ett bolag och i anslutning därtill anordna en filial komma i bättre ställning i berörda hänseende än han förut intagit. I utlandet är kraven olika. I England, Förenta staterna och Italien synes man ej uppställa krav på säkerhet för skatter. I Belgien och Finland kräves personsäkerhet och i Frankrike skall i regel någon bank garantera skattebetalning. I Schweiz uppställs ej direkt krav på säkerhet, men enligt uppgift ger skattelagarna möjlighet att säkerställa att skatterna blir betalda. Viss trygghet för skattebetalning på kort sikt åstadkommer väl det i vårt land tillämpade källskattesystemet, dock ej i sådan grad att säkerhet skulle vara onödig. Jag föreslår därför att i förslaget införes en bestämmelse om skyldighet att ställa säkerhet för utskylder till stat och kommun för tre år (6 § andra stycket under 7). Det bör anmärkas att utländskt företag kan vara skattskyldigt till mer än en kommun. Förnyelse av säkerheten skall ske före utgången av varje treårsperiod på liknande sätt som föreskrives i § 28 näringsfrihetsförordningen (12 §).

Grossistförbundet har ifrågasatt bestämmelser som hindrar att filialens egendom tages i anspråk såsom säkerhetsunderlag för företagets förbindelser i hemlandet, t. ex. i samband med emission av obligations- och förlagslån. Jag anser ej att sådana bestämmelser bör upptagas. Möjligen skulle man, i likhet med vad fallet är i England, kunna införa föreskrift att i filialregistret skall intagas uppgifter om skulder som belastar egendom här i landet. De uppgifter som skall tillhandahållas ur företagets bokföring torde emellertid få vara tillfyllest.»

Bestämmelser om avregistrering av filial meddelas i 13 §. *Departementschefen* lämnar i denna del först en sammanfattning av utredningsmannens förslag och anför därvid bl. a. följande:

»Filialen skall enligt hans (utredningsmannens) förslag avföras ur registret

1) om företaget träder i likvidation eller försättes i konkurs eller om eljest företagets eller filialens verksamhet upphör enligt vederbörande lands lagstiftning;

2) om av annan anledning företagets eller filialens verksamhet skall upphöra jämlikt beslut av företaget;

3) om filialen saknar verkställande direktör och denna brist ej avhjälpes inom skälig tid, eller

4) om det varder styrkt, att svensk fordringsägare icke kan av företagets tillgångar här i riket erhålla gottgörelse för fordran, som grundar sig på filialens verksamhet.

— — — I promemorian anföres som motivering på denna punkt (punkt 4), att det är ett allvarligt hot mot svenska inressen, om svenska borgenärer icke kan få sina fordringar gottgjorda ur företagets härvarande tillgångar, att företagets intresse att ha filial här i riket synes böra motsvaras av ett tillhandahållande här av tillgångar motsvarande förpliktelsernas belopp och att filialen därför bör kunna bringas till upphörande genom att den avföres ur registret, därest en svensk fordringsägare kan styrka, att han ej ur företagets härvarande tillgångar kunnat få betalt för fordran, härrörande från företagets verksamhet i landet. I specialmotiveringen sägs att på vad sätt en fordringsägare skall tillfyllestgörande styrka omöjligheten att ur företagets härvarande tillgångar erhålla gottgörelse för fordran torde bli beroende av omständigheterna i det särskilda fallet; regelmässigt kunde man räkna med att fordringsägaren komme att styrka förhållandet med bevis om att utmätningförsök icke lett till resultat.»

Departementschefen anför för egen del:

»I första hand uppkommer här den frågan, huruvida det kan anses för- enligt med rimligt krav på rättssäkerhet från det utländska företagets sida att avgörandet av en fråga av så fundamental betydelse för företagets verksamhet här i landet skall ligga i registreringsmyndighetens hand. En förutsättning härför torde då böra vara att åtgärden, d. v. s. avregistreringen, kan knytas till ett klart faktum. Så är enligt utredningsmannens förslag ingalunda förhållandet. Utredningsmannen säger att åtgärden torde bli beroende av »omständigheterna i det särskilda fallet» och anför allenast som normalfall att bevis företes att utmätningförsök ej lett till resultat.

Man torde emellertid, som utredningsmannen framhållit, få se den före-

slagna bestämmelsen ur den synpunkten att det utländska företaget i princip bör vara skyldigt att här ha tillgångar, som svarar emot ingångna förpliktelser. När man nu avstår från kravet på att sådana tillgångar eller säkerheter här skall deponeras, kan det ej anses oskäligt att kräva fullgörande av förpliktelser som ålagts på sådant sätt att utmätning kan ske. På grund härav anser jag mig kunna tillstyrka att i lagen intages en bestämmelse av innebörd att filialen skall avföras ur registret på begäran av här bosatt fordringsägare som visar att han vid utmätning försök ej kunnat få betalning ur företagets tillgångar här i landet (se 13 § första stycket punkt 5). Detta är ett faktum, som utan vidare kan konstateras av registreringsmyndigheten. Vad beträffar övriga fordringsägars intresse får man antaga att i en situation sådan som den nyss nämnda utmätning försöket och den därmed följande avregistreringen blir inledning till ett konkursförfarande beträffande det utländska företaget tillgångar här i landet. Med hänsyn till att ett sådant konkursförfarande kan komma till stånd torde ett beslut om försättande i konkurs ofta kunna grundas på vad som blivit utrett om filialens ekonomiska ställning, oavsett hur det förhåller sig med det utländska företaget ekonomi i övrigt.

Beträffande erforderligt skydd för filialens borgenärer må vidare erinras om bestämmelserna angående kvarstad, skingsringsförbud och reseförbud i 8 kap. utsökningslagen och 15 kap. rättegångsbalken.

Vad beträffar övriga fall, då filialen skall avföras ur registret, biträder jag i princip utredningsmannens förslag. Såsom ytterligare skäl för avregistrering anser jag dock böra upptagas det fall att förnyelse av säkerhet för skatter ej skett på sätt förut sagts (se 13 § första stycket punkt 4).

Utredningsmannens förslag om avregistrering av filial anser jag emellertid böra även i vissa andra hänseenden kompletteras. Innebörden av förslaget är att, om filial avföres ur registret, rätten att här i riket driva verksamhet omedelbart upphör. Ett omedelbart upphörande av verksamheten kan emellertid vara i praktiken omöjligt eller i vart fall till skada för borgenärerna. En avveckling av verksamheten måste måhända genomföras under viss tid. I sådant fall bör med avförandet ur registret kunna anstå, men under avvecklingstiden bör då gälla, att till filialens firma skall fogas orden »under avveckling» (se 13 § fjärde stycket). En dylik föreskrift förekommer stundom i utländsk rätt.»

Det kan anmärkas, att även 13 § erhållit sin slutliga utformning efter vissa påpekanden från *lagrådets* sida (se propositionen s. 116).

Vad angår bestämmelser om bokföring, redovisning och revision (se 11 §) lämnar *departementschefen* också en redogörelse för utredningsmannens förslag:

»— — — har utredningsmannen föreslagit följande regler, som avviker från den eljest i förevarande hänseende gällande principen att företagets hemlands lag skall vara normerande. Filialen skall ha egen bokföring och bokföringsskyldigheten skall vara den i bokföringslagen den 31 maj 1929 föreskrivna. Enligt denna lag skall bokföringen utmyнна i en årlig balans-

räkning. I motsats till vad som gäller enligt bokföringslagen skall emellertid balansräkningen enligt förslaget göras offentlig genom att insändas till registreringsmyndigheten. I den mån företags redovisningshandlingar enligt hemlandets lag är offentliga bör också avskrifter av dem på enahanda sätt göras tillgängliga för allmänheten i Sverige. Någon föreskrift om särskild granskning genom revisor av filialens förvaltning och räkenskaper har ej upptagits; utredningsmannen menar att en svensk revisor svårigen har möjligheter att tränga djupare in i filialens mellanhanden med moderföretaget. Till skydd och upplysning för svenska medkontrahenter upptages en fortskridande uppgiftsplikt rörande aktiekapitalets storlek m. m.»

Departementschefen berör i detta sammanhang vidare remissinstansernas inställning:

»Som framgår — — — hävdas från åtskilliga remissinstansers sida att de utländska företagen enligt förslaget får en gynnsammare ställning än de svenska i berörda hänseenden. Det göres gällande, att aktiebolagslagens regler i tillämpliga delar bör gälla för filialens bokföring, att revision bör ske genom auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, att i ansökan om tillstånd bör lämnas uppgift om det kapital, som är avsett att investeras i filialen, samt att företags redovisningshandlingar i hemlandet bör göras offentliga här i landet även där de enligt hemlandets lag ej är att betrakta såsom sådana. Det framhålles att en balansräkning för en del av ett företag — filialen — kan vara helt vilseledande.»

Departementschefen framhåller för egen del:

»Bestämmelser om bokföring och årsredovisning finnes, förutom i bokföringslagen, i aktiebolagslagen 98—104 §§. Redovisningen skall enligt denna lag innefatta balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Utförliga bestämmelser meddelas om vad som skall iakttagas vid bokföringen och redovisningen (100—104 §§). I 105—113 §§ stadgas om revision. Motsvarande bestämmelser om bokföring, årsredovisning och revision finnes i lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar.

Den kritik som i förevarande hänseende riktats mot utredningsmannens förslag finner jag befogad. I princip bör ett utländskt företag, som här inrättar filial, beträffande bokföring och redovisning underkasta sig de bestämmelser som gäller för inhemska företag. Även ur skattesynpunkt är det önskvärt att dessa krav uppfylles. Det må observeras att det väl är tänkbart att ett utländskt företags filialverksamhet här i landet kan bli mycket omfattande. Jag har därför i lagförslaget upptagit en bestämmelse att filialen skall ha egen bokföring, helt skild från moderföretagets, samt att vad för svenskt bolag eller ekonomisk förening är stadgat angående bokföring och redovisning skall i tillämpliga delar gälla beträffande filialen. Vidare föreslås att granskning av räkenskaperna årligen skall företagas av svensk auktoriserad revisor, som utses av företaget. Filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse skall offentliggöras genom ingivande till registreringsmyndigheten (11 §).

Med de skärpta bestämmelser som jag sålunda upptagit anser jag mig kunna godtaga att det utländska företags redovisningshandlingar behöver

insändas till registreringsmyndigheten allenast i den mån de är offentliga i hemlandet.»

Vad härefter rör skattefrågan anför departementschefen följande:

»Enligt 53 § 1 mom. g) kommunalskattelagen och 6 § 1 mom. c) förordningen om statlig inkomstskatt är utländskt bolag skattskyldigt här i riket bl. a. för inkomst av här belägen fastighet och inkomst av rörelse, som här bedrivits. Med utländskt bolag likställes i dessa hänseenden bl. a. utländsk förening (se 67 § kommunalskattelagen och 16 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt). Dessa bestämmelser om skattskyldighet här i riket modifieras emellertid delvis genom innehållet i sådana avtal för undvikande av dubbelbeskattning av inkomst, som Sverige ingått med vissa andra stater. En allmän regel i nämnda avtal brukar vara, att skatt för inkomst av rörelse skall erläggas endast i stat, inom vars område företaget i fråga har fast driftställe. Då en sådan filial, som utländsk juridisk person enligt den föreslagna lagstiftningen skall kunna få inrättad här i riket, torde vara att hänföra till fast driftställe i avtalens mening, synes den i avtalen gjorda begränsningen av beskattningsrätten icke medföra några komplikationer.

Vid den skattemässiga beräkningen av inkomsten av den rörelse, som bedrivits här i landet, blir de för beräkning av rörelseinkomst i allmänhet gällande reglerna i skattelagarna tillämpliga. Därvid har taxeringsmyndigheterna att utgå från filialens bokföring, men understundom kan denna icke utan vidare läggas till grund för inkomstberäkningen. Sådana transaktioner mellan filialen och huvudkontoret kan nämligen ha förekommit, som gör att bokföringen icke utvisar den verkliga skattemässiga inkomsten här i riket. Det kan erinras om att i 43 § kommunalskattelagen intagits särskilda bestämmelser om inkomstberäkningen för sådana fall då vinstöverflyttning skett genom att varor inköpts till lägre pris eller försållts till högre pris än de i allmänhet gällande eller genom att andra liknande åtgärder vidtagits. En förutsättning för tillämpning av detta stadgande är att fråga är om transaktioner mellan en i Sverige skattskyldig näringsidkare och en här i riket för inkomsten i fråga icke skattskyldig person, med vilken förstnämnde näringsidkare står i viss intressegemenskap. Vidare begränsas stadgandets tillämpning till sådana fall, då näringsidkarens inkomst genom förfarandet blivit *avsevärt* lägre än den eljest skolat bli.

Som nämnda stadgande är utformat blir det icke tillämpligt på transaktioner mellan ett utländskt företag och dess filial här i riket; i detta fall är nämligen icke fråga om två självständiga företag. Om genom onormal prissättning eller på liknande sätt den vinst, som bort framkomma hos filialen, i stället redovisas hos företaget, torde — oavsett att uttryckliga bestämmelser härom saknas — möjlighet likväl föreligga för taxeringsmyndigheterna att med stöd av de allmänna grunderna för den skattemässiga inkomstberäkningen åsätta företaget en materiellt riktig taxering. För nu avsett fall torde taxeringsmyndigheterna inte heller vara bundna av det i 43 §

kommunalskattelagen upptagna kravet på att den riktiga inkomstredovisningen *avsevärt* avviker från den av företaget faktiskt verkställda.

Emellertid måste det konstateras att det i praktiken är förenat med betydande svårigheter att verkställa en korrigerande inkomstberäkning. Under stundom skulle detta icke vara möjligt med mindre de svenska taxeringsmyndigheterna fick tillgång till huvudkontorets räkenskaper och närmare kännedom om innebörden av vissa vidtagna bokföringsåtgärder.

Nämnda svårigheter blir särskilt framträdande såvitt gäller företag hemmahörande i länder, med vilka Sverige icke träffat avtal för undvikande av dubbelbeskattning. I sådana avtal har — som tidigare antytts — i regel särskilda bestämmelser meddelats av innebörd, att den inkomst som är att hänföra till ett fast driftställe i något av de avtalsslutande länderna endast skall beskattas i det land, där driftstället är beläget. Om ett företag haft fast driftställe i båda de avtalsslutande länderna, skall sålunda en uppdelning av företagets rörelseinkomst ske. I några avtal har tämligen detaljerade regler meddelats för denna uppdelning, medan i andra endast principen om uppdelning kommit till uttryck. Man har emellertid tillika föreskrivit att särskild överenskommelse kan träffas för att på skäligt sätt åstadkomma en uppdelning av inkomst av rörelse i ett dylikt fall. Det är med hänsyn härtill i regel möjligt att — eventuellt med bistånd av myndigheterna i företagets hemland — i nu avsedda fall åsätta den riktiga taxeringen. Ett företag som är hemmahörande i land, med vilket Sverige ingått dubbelbeskattningsavtal, torde också ha mindre intresse av att genom bokföringstransaktioner överföra en del av filialens vinst till hemlandet än företag i andra länder, vilka företag i regel måste räkna med att inkomsten blir beskattad såväl i Sverige som i hemlandet.

Med hänsyn till det anförda bör vid tillståndsprövning enligt nu ifrågasvarande lag hänsyn tagas till den omständigheten huruvida Sverige ingått dubbelbeskattningsavtal med det land, till vilket det utländska företaget hör. Skulle dubbelbeskattningsavtal ej ha slutits och svårigheter i nu berörda hänseenden föreligga eller vara att förvänta, bör detta kunna utgöra anledning att avslå en ansökan om tillstånd att här inrätta filial.»

I fråga om lagförslagets *s t r a f f b e s t ä m m e l s e r* må till en början framhållas, att det till lagrådet remitterade förslaget icke upptog någon straffpåföljd för det fall att utländsk juridisk person här i riket idkar näring utan tillstånd.

Lagrådet anmärkte med anledning härav:

»Att någon straffsanktion ej meddelats för detta fall torde sammanhånga med att enligt gällande rätt förfarandet icke är straffbelagt. Näringsfrihetsförordningens bestämmelser om ansvar för obehörigt idkande av näring anses nämligen rikta sig allenast mot fysisk person, svensk eller utlänning, som bedriver verksamheten för egen räkning eller som kommissionär för näringsidkaren.

Emellertid kan den nuvarande ordningen, även om praktiska olägenheter av betydelse icke yppats, näppeligen anses rationell. Om utländskt rätts-

subjekt obehörigen driver näringsverksamhet här i landet, kan det tydligen finnas lika stor anledning att inskrida med straff när rättssubjektet är ett bolag eller en förening som när det är en fysisk person, låt vara att i förra fallet straffhotet ej kan riktas mot bolaget eller föreningen utan måste avse den eller de fysiska personer i ansvarig ställning genom vilkas förfaranden verksamheten försiggått.

Efter förevarande lagförslags upphöjande till lag skulle det oegentliga i att straffsanktion saknas otvivelaktigt komma att framträda starkare än för närvarande. Först genom denna lag blir det otvetydigt att utländsk juridisk person ej äger rätt att idka näring här i landet utan särskilt tillstånd. Vidare skulle det efter lagens ikraftträdande kunna inträffa att utländskt företag som fått avslag på ansökan om sådant tillstånd det oaktat igångsätter verksamheten. Om straff ej skulle kunna ådömas den därför ansvarige, måste detta vid jämförelse med näringsfrihetsförordningens ansvarsbestämmelser framstå som anmärkningsvärt. Egendomligt skulle det också te sig, om den som omhänderhade ledningen av utländskt bolags eller utländsk förenings utan tillstånd drivna rörelse ej skulle utsätta sig för någon straffpåföljd medan däremot, ifall tillstånd erhållits, underlåtenhet att anmäla filialen för registrering skulle ådraga honom ansvar.

På grund av det anförda hemställes att i förslaget upptages ett stadgande om ansvar för det fall att utländsk juridisk person här i riket idkar näring utan att äga rätt därtill. Emellertid kan det knappast tänkas att andra utländska juridiska personer än bolag och ekonomiska föreningar finna anledning att här driva näringsverksamhet. Med hänsyn härtill och då det ur lagteknisk synpunkt framstår som en fördel, om straffbestämmelsen avser samma slag av juridiska personer som lagens bestämmelser i övrigt, torde den böra inskränkas till att gälla bolags och ekonomisk förenings verksamhet. Bestämmelsen bör rikta sig mot den som driver verksamheten för bolagets eller föreningens räkning, och straffet torde böra bestämmas till dagsböter, varigenom påföljden blir densamma som enligt näringsfrihetsförordningen drabbar utlänning, vilken obehörigen här i riket idkar näring för egen räkning. Stadgandet synes böra utgöra en särskild paragraf och placeras närmast före de i förslaget upptagna straffbestämmelserna.»

De skäl lagrådet sålunda åberopat har *departementschefen* funnit övertygande, och det genom propositionen framlagda lagförslaget är på förevarande punkt utformat i enlighet med lagrådets hemställan (se 18 §).

Beträffande den i 19 § första stycket intagna bestämmelsen anför *departementschefen*, att han i enlighet med vad flera remissinstanser förordat upptagit ett stadgande om straff, dagsböter, för verkställande direktör om han underlåter att fullgöra anmälningsskyldighet som åligger honom.

I fråga om bestämmelsen i 19 § andra stycket framhåller *departementschefen*:

»För det fall att verkställande direktören försummar att till registrerings-

myndigheten insända det utländska företagens och filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse föreslås att verkställande direktören skall kunna åläggas vid vite att fullgöra sådan skyldighet. Därmed erhålles även indirekt ett tvångsmedel beträffande skyldigheten att underkasta filialens räkenskaper granskning av svensk auktoriserad revisor.»

Vad angår straffbestämmelserna i 20 § anför departementschefen — mot bakgrunden av att utredningsmannens förslag upptog straffpåföljd endast för ett fall, nämligen för den som uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i anmälan till registreringsmyndigheten eller i handling som fogas därvid, samt att straffet därvid angavs till dagsböter — följande:

»Av aktiebolagslagens mycket differentierade straffbestämmelser i 213 § och följande framgår, att man enligt denna lag skall döma till dagsböter eller fängelse, om någon uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift. En sådan olikhet synes ej motiverad och förslaget har därför bringats i närmare överensstämmelse med aktiebolagslagen genom att fängelse upptagits i straffskalan och ansvaret begränsats till fall då uppsåt eller *grov* vårdslöshet föreligger — — —. Detta kan få betydelse icke endast för straffmätningen utan även för frågan om medverkansansvar. Enligt 21 kap. 4 § i straffrättskommitténs förslag till brottsbalk skall straff för medverkan som regel icke kunna ådömas, om gärningen ej är belagd med svårare straff än böter. Denna bestämmelse skall enligt brottsbalksförslaget vara tillämplig även inom specialstraffrätten.

Det må påpekas, att i bestämmelsen om straff för oriktiga uppgifter i handling som ingives till registreringsmyndigheten innefattas även sådana uppgifter i balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse.»

Vidare må anmärkas, att föreskriften om revision av filialens räkenskaper medfört att i 20 §, efter mönster från aktiebolagslagen, upptagits vissa straffbestämmelser riktade mot revisorn.

I fråga om lagförslagets systematik anmärker *departementschefen* slutligen:

»Vad beträffar *systematiken* har bestämmelserna ej ansetts böra upptagas i näringsfrihetsförordningen, eftersom de spänner över så vidsträckta områden att de bryter ramen för näringslagstiftningen. I Danmark och Norge har motsvarande stadganden upptagits i aktiebolagslagarna. Det har emellertid ej ansetts lämpligt att inarbeta stadgandena i den svenska aktiebolagslagen, detta särskilt med hänsyn till att rätten icke begränsats att avse endast aktiebolag. Därest ny lagstiftning kommer till stånd rörande utländsk fysisk persons rätt att här driva näring, kan möjligen övervägas att i en gemensam lag upptaga regler för såväl fysisk som juridisk person. I nuvarande läge har det emellertid ansetts lämpligast att upptaga bestämmelserna om utländsk juridisk person i en särskild lag.»

Specialmotivering

Av den i propositionen åberopade specialmotiveringen må här återges följande.

1) *Lagen om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket.*

1 §.

Departementschefen:

»Den terminologien användes i lagförslaget att man skiljer mellan 'det utländska företaget' eller 'företaget', d. v. s. det bolag eller den förening som har tillstånd att här driva näring, samt 'filialen', d. v. s. den del av företaget, vars verksamhet är förlagd här i riket.

Anledningen till att såsom villkor för tillstånd upptagits, att det utländska företaget skall driva verksamhet i hemlandet, är att man därigenom förhindrar att företaget här i landet idkar näring, ehuru det i hemlandet endast existerar på papperet eller m. a. o. bildats enbart för verksamhet här i riket. Ett sådant tillvägagångssätt skulle stå i strid med vad som avses med ifrågavarande lagstiftning och bör även av hänsyn till svenska intressen förhindras. Något uttryckligt stadgande om att, såsom hovrätten för Västra Sverige ifrågasatt, verksamheten här i riket skall vara densamma som eller ingå i den verksamhet som företaget bedriver i hemlandet har ej upptagits. Att så bör vara fallet får anses ligga i filialbegreppet och torde få beaktas i samband med tillståndsgivningen.

Utredningsmannen, som i sitt förslag begränsade lagen till att omfatta endast aktiebolag, avsåg därmed endast vad som motsvarades av svenska *allmänna* aktiebolag. Lagen skulle icke äga tillämpning på utländska bolag, för vilkas svenska motsvarigheter gällde speciallagstiftning, exempelvis utländska försäkringsbolag. I anslutning till ikraftträdandebestämmelsen ansågs böra upptagas en erinran om att den gällande särskilda lagstiftningen om utländska försäkringsanstalter icke skulle röna inverkan av den nu ifrågasatta lagen. Det nu framlagda förslaget har, såvitt angår aktiebolag, samma innebörd som utredningsmannen avsett, men en sådan erinran som nyss sagts torde, såsom Svea hovrätt och hovrätten för Västra Sverige påpekat, icke vara erforderlig.

I detta sammanhang må framhållas, att den föreslagna lagstiftningen över huvud taget icke är avsedd att ändra gällande rätt i fråga om de möjligheter för utländska juridiska personer att utöva verksamhet här i riket, som redan nu finns.

Det tillstånd som avses i 1 § bör i regel gälla tills vidare och sålunda utan någon tidsbestämning. Det torde ligga i koncessionens natur att den kan i administrativ ordning återkallas utan att särskild bestämmelse därom meddelats. Att detta icke utan goda skäl bör ske är emellertid uppenbart.

I lagtexten har upptagits att Kungl. Maj:t äger förbinda tillståndet med

särskilda villkor och föreskrifter. Vid tillståndsprövningen kan exempelvis fråga uppkomma, som gör det tveksamt, huruvida ej risk i visst hänseende för verksamhetens gestaltning eller eljest motiverar att ansökningen avslås. Om sökanden i sådant fall gör viss utfästelse, bör denna kunna få formen av ett villkor, som upptages i tillståndet. Överträdelse av sådant villkor bör kunna utgöra grund för att tillståndet återkallas.»

Det förtjänar anmärkas, att *lagrådet* beträffande 1 § påpekat följande:

»Departementschefen har framhållit, att tillstånd för utländskt företag att här i riket idka näring genom filial i regel bör gälla tills vidare och sålunda utan någon tidsbestämning. Vidare har departementschefen uttalat, att det torde ligga i koncessionens natur att den kan i administrativ ordning återkallas utan att särskild bestämmelse därom meddelats. Härmed torde ha avsetts att ge uttryck för den uppfattningen, att tillstånd varom nu är fråga även utan stöd i uttrycklig lagbestämmelse kan återkallas oavsett om tillståndet beviljats tills vidare eller för bestämd tid. Det synes icke finnas anledning till erinran mot denna uppfattning. Icke minst med hänsyn till att koncessionen gäller utländskt rättssubjekt synes det likväl i klarhetens intresse önskvärt att rätten att återkalla densamma kommer till tydligt uttryck i lagen.»

Det av *lagrådet* sålunda uttalade önskemålet har iakttagits i det genom propositionen framlagda lagförslaget.

6 §.

Departementschefen:

»I denna paragraf upptages bestämmelser om vad ansökan om tillstånd skall innehålla och vilka handlingar som skall fogas vid densamma.

Ansökningen skall bland annat innehålla uppgifter om vad det utländska företagets och filialens verksamhet innebär. Såsom förut nämnts skall viss anknytning föreligga mellan företagets och filialens verksamhetsområden. Filial kan upprättas för bedrivande av allenast en gren av företagets i hemlandet måhända mera omfattande verksamhetsområde. Det synes vara av det intresse att redan vid tillståndsprövningen äga kännedom om vilken person som skall företräda filialen, att uppgift därom bör lämnas redan vid ansökningen. Kännedom om aktiekapitalet, då fråga är om ett aktiebolag, är givetvis av grundläggande betydelse för bedömandet av bolagets ekonomi. Beträffande annan juridisk person än aktiebolag får detta bedömande ske på grund av de redovisningshandlingar som enligt 6 § andra stycket punkt 3) skall fogas vid ansökningen. Även beträffande aktiebolag skall givetvis sådana handlingar företes.»

8 §.

Patent- och registreringsverket förordar i sitt remissyttrande en bestämmelse av innehåll att hinder skall föreligga mot inregistrering av en filial-

firma, som företer förväxlingsbar likhet med en bestående aktiebolagsfirma eller en i filialregistret tidigare införd firma. Om en sådan bestämmelse upptoges, borde även övervägas en ändring av 6 § aktiebolagslagen av innebörd att aktiebolagsfirma, som företedde förväxlingsbar likhet med en i filialregistret införd firma, ej finge godkännas.

Departementschefen:

»Utöver vad som i den allmänna motiveringen anförts om firma må här anmärkas följande. Jag har vid utformningen av förevarande paragraf beaktat patent- och registreringsverkets påpekanden och föreslår därjämte, att 6 § aktiebolagslagen ändras på sätt ämbetsverket ifrågasatt. Däremot finner jag icke skäl att i förevarande hänseende ändra motsvarande bestämmelser i andra lagar, exempelvis 7 § lagen om ekonomiska föreningar och 10 § lagen den 13 juli 1887 ang. handelsregister, firma och prokura, eftersom detta skulle innebära ett avsteg från den hittills tillämpade grundsatsen att vid registrering av firma hänsyn ej tages till om liknande firma tidigare intagits i register, fört av annan myndighet. De konflikter som här kan uppstå — och som knappast kan antagas bli talrika — hänvisas alltså helt till behandling i efterhand vid domstol. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till de ändringar i 200 § aktiebolagslagen och 102 § lagen om ekonomiska föreningar, som jag föreslår i det följande (jämför specialmotiveringen till 17 §).

Med hänsyn till betydelsen av att filialen blir företrädd av en person, utrustad med de särskilda befogenheter och bunden av de föreskrifter som föreslagits rörande verkställande direktören, har upptagits en bestämmelse att filialens firma icke må tecknas utan medverkan av denne (eller vice verkställande direktören). Gentemot sagda bestämmelse har advokatsamfundet anmärkt, att den kan leda till rättsförlust för någon som ingår avtal utan medverkan av verkställande direktören, samt att dennes uppgift bör vara att ansvara för att verksamheten i Sverige bedrivs i enlighet med de bestämmelser som i olika hänseenden är givna. Av skäl som nyss anförts har bestämmelsen bibehållits; advokatsamfundets anmärkning kan i större eller mindre grad anföras mot formbestämmelser över huvud och den påpekade risken synes ej här särskilt framträdande. Det kan väl ej förnekas att en del praktiska olägenheter för filialens verksamhet kan uppstå som följd av ett så pass snävt stadgande, men de blir mindre framträdande genom att enligt det nu framlagda förslaget vid sidan av verkställande direktören kan finnas en vice verkställande direktör.»

11 §.

Departementschefen:

»Såsom tidigare anförts i den allmänna motiveringen bör filialens bokföring och redovisning i största möjliga utsträckning vara underkastade de regler som gäller för svenska företag. Sålunda bör icke endast bokföringslagen utan även bestämmelserna i förevarande hänseende i aktiebolags-

lagen och lagen om ekonomiska föreningar vara tillämpliga. I den mån det visar sig erforderligt att meddela närmare föreskrifter rörande tillämpningen av det i förslaget intagna stadgandet härom, torde sådana föreskrifter böra meddelas av Kungl. Maj:t.»

I detta sammanhang bör hänvisas till 22 §.

13 §.

Departementschefen:

»I likhet med flera remissinstanser anser jag, att registreringsmyndigheten i vissa fall bör kunna ex officio avregistrera filialen, när tillförlitliga upplysningar föreligger om att förutsättning för avregistrering är för handen. Bestämmelser härom upptages i tredje stycket. I sådana fall torde i regel registreringsmyndigheten före vidtagande av åtgärden böra bereda filialens verkställande direktör eller det utländska företaget tillfälle att yttra sig.

Verkan av att filialen avföres ur registret är att rätten för det utländska företaget att här driva näring upphör (se 14 §). I vissa fall måste emellertid, såsom jämväl framhållits i den allmänna motiveringen, avveckling av verksamheten företagas under någon tid. För sådant fall torde avförandet ur registret böra anstå men anteckning ske av innebörd att verksamheten är under avveckling. Det bör i sådant fall åligga företrädare för filialverksamheten att till firman foga orden »under avveckling». Bestämmelser i nu berörda hänseenden har upptagits såsom fjärde stycke i paragrafen. Närmare regler om avvecklingen torde ej vara erforderliga.

Utredningsmannen framhåller att med förslagets avfattning filialen kan upphöra med sin verksamhet utan att säkerhet finnes för fullgörande av kvarstående förbindelser. I lagen om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket har stadgats skyldighet att för sådant ändamål i riksbanken nedsätta värdehandlingar till visst belopp, olika för olika försäkringsgrenar. Härvidlag har vid bestämmandet av beloppens storlek viss vägledning kunnat erhållas av de särskilda försäkringsgrenarnas beskaffenhet. När det gäller motsvarigheten till de svenska allmänna aktiebolagen (eller övriga ifrågavarande företag) torde däremot, såsom utredningsmannen funnit, några på förhand givna kriterier, ägnade att tjäna till ledning för bestämmande av storleken av en dylik säkerhet, ej stå till buds. Förslaget innehåller därför ej några bestämmelser i nu berörda hänseende.»

14 §.

Här må hänvisas till *lagrådets* uttalande beträffande denna paragraf (propositionen s. 116).

15 §.

Departementschefen:

»Registreringen av utländska företags filialer torde böra ske centralt. Utredningsmannen föreslog patent- och registreringsverket såsom registre-

ringsmyndighet med hänsyn till att rätten enligt hans förslag skulle vara begränsad till att avse företag som vore att jämställa med svenska allmänna aktiebolag. Ehuru möjlighet enligt det nu upprättade förslaget öppnats att meddela tillstånd även för vissa andra slag av juridiska personer, synes likväl det föreslagna registret böra föras av patent- och registreringsverket. Närmare föreskrifter om registret torde få meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. I sådan ordning bör jämväl meddelas bestämmelser i vissa andra hänseenden (jämför 21 §).

Kooperativa förbundet förordar att för undvikande av missförstånd registret benämnes »Utländska företags filialregister» eller liknande. Eftersom någon förväxling ej torde kunna uppstå med annat register har den kortare benämningen filialregister bibehållits.»

17 §.

Departementschefen:

»I 200 § aktiebolagslagen stadgas, att om aktiebolags firma företer likhet med en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregistret tidigare införd firma och innehavaren av sistnämnda firma därigenom lider förfång, denne äger hos domstol föra talan om förbud för aktiebolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd. Rätt till sådan talan mot aktiebolag äger ock annat aktiebolag vars firma senare registrerats, där tidigare godkännande av firman då var gällande enligt 6 § aktiebolagslagen. Menar någon eljest, att en i aktiebolagsregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol. Motsvarande bestämmelser finnes i 102 § lagen om ekonomiska föreningar. Där angives emellertid som taleberättigad även innehavare av en i försäkringsregistret, sjukkasseregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma. *Patent- och registreringsverket* har anmärkt, att ett stadgande motsvarande 200 § aktiebolagslagen bör införas även i förevarande lag. Detta påpekande finner jag förtjäna avseende. Jag anser det vidare lämpligt, att i detta sammanhang 200 § aktiebolagslagen och 102 § lagen om ekonomiska föreningar ändras så att, i fråga om talerätten, registrering i filialregistret jämställs med registrering i aktiebolagsregistret. Visserligen kan det här erinras, att de i nämnda lagrum och motsvarande bestämmelser i andra lagar intagna uppräkningsarna av taleberättigade (jämför exempelvis 6 § lagen den 13 juli 1887 ang. handelsregister, firma och prokura, 312 § lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse och 74 § lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar) endast torde vara att betrakta som exempel, vilka blivit uttryckligen nämnda eftersom en förväxling i dessa fall syntes mera sannolik, och att en lagändring därför icke framstår som oundgängligen erforderlig. När det gäller aktiebolag och ekonomiska föreningar torde emellertid frågan om förväxling med filialfirma ha större praktisk betydelse än i andra fall. Det synes vidare lämpligt att 17 § i förevarande lag och 200 § aktiebolagslagen överensstämmer såvitt nu är i fråga. Beträffande 102 § lagen om

ekonomiska föreningar kan framhållas, att den där intagna uppräknigen är särskilt fullständig och att detta bör utgöra ett starkt skäl för att uppräknigen kompletteras på sätt nyss nämnts.»

20 §.

Departementschefen:

»Utredningsmannen har i anslutning till en motsvarande bestämmelse i sitt förslag framhållit, att ett nytt stadgande föreslagits i näringsfrihetsförordningen, beträffande utländskt företags filialverksamhet (§ 32; se härom i det följande), samt att en hänvisning till nämnda förordning borde upptagas i förevarande lag. Ehuru Svea hovrätt och hovrätten för Västra Sverige funnit en sådan hänvisning obehörlig, har anknytningen till näringsfrihetsförordningen likväl ansetts böra komma till uttryck på sätt här föreslagits.»

2) Förordningen om tillägg till förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Departementschefen:

»Beträffande det stadgande, vilket utredningsmannen föreslagit skola införas såsom § 32 i näringsfrihetsförordningen, anföres i promemorian, att därest sådana förutsättningar föreligger, att ett utländskt företag här må driva verksamhet från filial, betingelserna ock synes vara sådana att — efter vunnit registrering av filialen — enahanda näringsfrihet som i allmänhet föreligger efter vad i § 1 nämnda förordning är stadgat ock må tillkomma det utländska företaget såvitt avser filialen. Tydligt är visserligen — heter det vidare i promemorian — att härigenom en viss oklarhet kommer att föreligga i avseende å den näringsrättsliga ställning som tillkommer å ena sidan svenska juridiska personer och å andra sidan utländska juridiska personer. Olägenheterna av denna oklarhet, vilka för övrigt med hänsyn till den pågående allmänna revisionen av näringslagstiftningen torde bli av relativt kort varaktighet, synes mig emellertid ej vara av större praktisk betydelse.»

Utskottet

Det nu framlagda förslaget till lagstiftning om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket innebär, som tidigare erinrats, en principiell nyhet för vårt lands vidkommande, och det är otvivelaktigt förknippat med flera svårlösta problem. Hittills gällande ordning — enligt vilken utländska juridiska personer, som önskar etablera sig i Sverige, regelmässigt är hänvisade att bilda särskilda svenska dotterbolag — äger från intern svensk synpunkt uppenbara fördelar. Dotterbolagen blir svenska rättssubjekt, som i allt är underkastade vårt lands lagar, bl. a. aktiebolagslagen med dess garantier för stabilitet, insyn och kontroll. Detta medför

självfallet ett visst mått av trygghet icke blott för svenska borgenärer utan även för svenska anställda. Den nya form för utländska företags verksamhet som enligt förslaget skulle bli möjlig att anlita — formen att inrätta avdelningskontor med självständig förvaltning, s. k. filialer — innebär väsentligt större risker för svenska intressen. Såsom departementschefen framhållit har detta främst sin grund i det förhållandet att filialen utgör en integrerande del av det utländska företaget och icke har någon förmögenhetsmassa, avskild från företagens tillgångar i främmande land. Vidare är att märka, att filialen principiellt lyder under lagen i företagens hemland, såvitt icke svensk lagstiftning ingriper modifierande.

Mot bakgrunden av vad nu sagts är det enligt utskottets mening uppenbart, att man icke utan starka skäl bör rubba den hitillsvarande ordningen. De skäl som här kommer i fråga hänför sig väsentligen till internationella förhållanden. Så gott som överallt utomlands är rättsordningen sådan att det finns möjlighet för svenska bolag och föreningar att där inrätta filialer. Ur utländsk synvinkel betraktat kan det framstå som egendomligt att här i landet icke föreligger motsvarande möjlighet för utländska juridiska personer. Departementschefen har åberopat, att det knappast är tillfredsställande att vårt land i förevarande hänseende intar en särställning och att en lagstiftning sådan som den nu föreslagna ligger i linje med de allmänna strävandena för ett friare internationellt utbyte på det ekonomiska området. Dessa skäl är givetvis i och för sig beaktansvärda. Verkligt avgörande betydelse vill utskottet dock främst tillmäta det av departementschefen ytterligare anförda skälet, nämligen att man från utländskt håll i samband med förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal framställt krav om reciprocitet. Dubbelbeskattningsavtalen spelar som departementschefen antytt en stor roll för det svenska näringslivets förutsättningar att göra sig gällande utomlands, och det framstår som mycket angeläget att undanröja de hinder som kan möta vid förhandlingar om sådana avtal.

Utskottet vill i detta sammanhang betona, att det genom propositionen framlagda förslaget endast öppnar en *möjlighet* för utländska företag att vid näringsverksamhet här i riket anlita filialformen och att denna möjlighet kringgärdats med starka garantier mot missbruk. Vidare vill utskottet understryka departementschefens uttalande att någon önskan ej föreligger att i stort leda utvecklingen in på nya banor, d. v. s. mot att dotterbolagsformen frångås.

Den starkaste garantien mot missbruk är att finna däri att ett utländskt företags rätt att idka näring genom filial göres beroende av Kungl. Maj:ts tillstånd. Den prövning som här lägges i Kungl. Maj:ts hand kan otvivelaktigt komma att avse åtskilliga svårbedömda faktorer. Departementschefen har i propositionen riktat uppmärksamheten på en rad omständigheter som bör beaktas, t. ex. frågan om reciprocitet, frågan huruvida lagstiftningen i det utländska företagens hemland innehåller bestämmelser rörande fondbildning eller andra liknande föreskrifter till skydd för tredje man, frågan huruvida hänsyn bör tagas till att dubbelbeskattningsavtal icke föreligger,

etc. Utskottet fäster stor vikt vid departementschefens uttalande att tillståndsgivningen bör taga sikte icke endast på mera formella synpunkter utan även på det inhemska näringspolitiska intresset och önskemålet att utvecklingen i stort ej leder till ett övergivande av dotterbolagsformen. Vad särskilt angår hänsynstagandet till vårt lands näringspolitiska intresse vill utskottet framhålla, att prövningen i denna del bör omfatta både ekonomiska och sociala faktorer. Icke minst betydelsefullt bör vara att beakta synpunkter rörande svenska arbetstgares möjligheter till sysselsättning och till trygghet i anställningen.

På de skäl som här angivits och med hänsyn också till vad departementschefen i övrigt anfört finner sig utskottet i princip kunna förorda den föreslagna lagstiftningen.

Liksom departementschefen anser utskottet det i nuvarande läge lämpligast att bestämmelserna om utländska bolags och föreningars näringsrätt upptages i en särskild lag. Om en ny lagstiftning kommer till stånd rörande utländska fysiska personers näringsrätt, bör det emellertid enligt utskottets mening övervägas att sammanföra de båda grupperna av bestämmelser till en enda lag. Åtskilliga föreskrifter i en sådan lag torde lämpligen kunna utformas gemensamt för fysiska och juridiska personer. Bl. a. torde det grundläggande begreppet näring böra erhålla en ny, gemensam definition.

Vad beträffar den närmare utformningen av det nu framlagda lagförslaget kan utskottet i allt väsentligt ansluta sig till de lösningar departementschefen förordat och de motivuttalanden som därvid gjorts. Det är givetvis förenat med stora svårigheter att i detalj förutse verkningarna av en ny reglering sådan som det här gäller. Att filialformen i den mån den vinner tillämpning kommer att innebära vissa risker — främst för de utländska företagens svenska medkontrahenter — torde icke kunna undvikas. Enligt utskottets mening är lagförslaget emellertid uppbyggt på ett sådant sätt att riskerna begränsas så mycket som det är möjligt och rimligt att göra. Även här träder tillståndsprövningen i förgrunden som garanti. Vidare bör möjligheten att återkalla meddelade tillstånd få viss betydelse; återkallelsen blir den yttersta sanktionen i händelse av missbruk. Bestämmelserna om filialens organisation med en verkställande direktör som ledande och ansvarigt organ, om företagets skyldighet att lyda under svensk lag och svensk domsrätt, om registrering, årsredovisning och revision m. m. är också var för sig ägnade att tillgodose skyddet av svenska intressen. Erinras bör, att de bestämmelser som avser publicitet, insyn och kontroll till stor del utformats i anslutning till vad som gäller för svenska bolag och föreningar.

Beträffande en punkt i lagförslaget finner utskottet anledning göra ett särskilt påpekande. Efter förebild av § 26 mom. 1 näringsfrihetsförordningen har i 6 § andra stycket under 7) intagits en bestämmelse, enligt vilken det utländska företaget skall ställa vederhäftig borgen eller annan godtagbar säkerhet för utskylder till stat och kommun under tre år. Innebörden av detta stadgande torde kunna bli föremål för viss tvekan, särskilt med hän-

syn till det numera tillämpade källskattesystemet. Enligt utskottets mening kan det vidare ifrågasättas, om icke säkerheten borde avse också vissa allmänna avgifter som icke kan hänföras till utskylder (jämför 1 § upp-
bördsförordningen den 5 juni 1953 och lagen den 15 juni 1935 angående ut-
tagande i vissa fall av ogulden utländsk utskyld eller allmän avgift). De
problem som nu berörts är uppenbarligen av betydelse även då det gäller
förutsättningarna för utländsk fysisk persons näringsrätt. Utskottet vill
framhålla lämpligheten av att problemen i fråga togs upp till närmare be-
handling i samband med de pågående förberedelserna för en ny lagstiftning
om utlännings rätt att idka näring och att man därvid söker åstadkomma en
för fysiska och juridiska personer gemensam lösning.

Utöver vad nu sagts föranleder propositionen i förevarande del icke nå-
got särskilt yttrande från utskottets sida.

B. Decentralisering av vissa ärenden om tillstånd enligt aktiebolagslagen m. fl. författningar

Gällande rätt

Enligt åtskilliga bestämmelser i aktiebolagslagen och denna lag närståen-
de författningar har Kungl. Maj:t befogenhet att meddela dispens från vad
som eljest generellt skall gälla.

Den vanligaste typ av ärenden, som på grund av dylika bestämmelser kom-
mer under Kungl. Maj:ts prövning, avser *tillstånd för utlänningar eller
utomlands bosatta svenska medborgare att inneha vissa uppdrag.*

Aktiebolagslagen stadgar beträffande flera viktigare uppdrag, att inne-
havaren skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej för särskilt
fall Kungl. Maj:t annat tillåter. Så är förhållandet i fråga om styrelseleda-
mot och verkställande direktör (79 §), styrelsesuppleant och vice verkstäl-
lande direktör (80 §), revisor och revisorssuppleant (107 § 1 mom.), likvi-
dator och likvidatorssuppleant (149 §) samt likvidationsrevisor och supp-
leant för sådan revisor (152 §). Vidare stadgas i 88 §, att bemyndigande
för annan än styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller
vice verkställande direktör att teckna bolagets firma ej utan Kungl. Maj:ts
tillstånd får lämnas den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.
Här är dispensbefogenheten alltså icke begränsad till särskilt fall. Beträf-
fande styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, likvidatorer och likvidators-
suppleanter har föreskrivits, att Kungl. Maj:ts tillstånd icke får avse mer
än en tredjedel av hela antalet.

Lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar innehåller liknande
bestämmelser. Sålunda har Kungl. Maj:t enligt denna lag möjlighet att
meddela tillstånd för utlännings eller för svensk medborgare som är bosatt
utomlands att inneha uppdrag i ekonomisk förening såsom styrelseledamot
(22 §), styrelsesuppleant (23 §), firmatecknare (29 §), revisor (46 § 1 mom.),

likvidator och likvidatorssuppleant (76 §) samt likvidationsrevisor (80 §). Stadgandenas lydelse ansluter sig i huvudsak direkt till vad som föreskrives om motsvarande uppdrag i aktiebolag, dock med den skillnaden att här dispensbefogenheten kan av Kungl. Maj:t delegeras till underordnad myndighet. Någon sådan delegering har emellertid ännu icke skett.

I 20 och 52 §§ *lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar* stadgas, att styrelseledamot, firmatecknare som utses utom styrelsen ävensom likvidator skall vara här i riket bosatta svenska medborgare, där ej Kungl. Maj:t för viss förening medger undantag. Då endast registrerade understödsföreningar kan antagas till erkända sjukkassor och erkända arbetslöshetskassor, omfattar dessa bestämmelser i praktiken även sådana kassor.

Enligt § 6 andra stycket *förordningen den 26 maj 1922 om luftfart* skall — om aktiebolag är ägare till luftfartyg — ledamöterna av bolagets styrelse vara här i riket bosatta svenska medborgare, som är aktieägare i bolaget. För särskilt fall äger Kungl. Maj:t emellertid medge undantag även från detta krav.

Det kan anmärkas, att kravet på svenskt medborgarskap och bosättning här i riket enligt vissa bestämmelser är absolut. Så är fallet enligt *aktiebolagslagen* beträffande stiftare av bolag (4 §) och god man vid likvidation (153 §). Vidare uppställer *lagen den 22 juni 1911 om järnvägsaktiebolag*, *lagen samma dag om bankrörelse*, *lagen den 29 juni 1923 om sparbanker* och *lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse* ett dylikt indispensabelt krav beträffande innehavare av vissa uppdrag.

Både enligt aktiebolagslagen och enligt lagarna om ekonomiska föreningar och understödsföreningar finns det flera *andra på Kungl. Maj:t ankommande dispensärenden än sådana som avser tillstånd att inneha uppdrag*.

Vad först angår *aktiebolagslagen* gäller i detta hänseende följande. Enligt 3 § första stycket skall aktierna lyda på lika belopp, ej understigande 50 kronor; dock må aktie kunna lyda på mindre belopp, lägst 10 kronor, om det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet icke överstiger 50 000 kronor eller ock Kungl. Maj:t för särskilt fall ger tillstånd därtill. — I 3 § fjärde stycket stadgas bl. a., att aktiebrev skall ställas till viss man, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall medger att breven får ställas till innehavaren. — Genom 72 § 3 mom. har Kungl. Maj:t tillagts befogenhet att medge undantag, helt eller delvis, från bestämmelserna i samma paragrafs 1 mom. om avsättning till reservfond eller skuldregleringsfond, om utdelningsbegränsning i bolag med viss skuldsättning och om nedsättning av skuldregleringsfond. — Enligt 77 § andra stycket skall aktiebolags styrelse väljas å bolagsstämma; dock får enligt bestämmelse, som på grund av särskild lag eller författning eller med Kungl. Maj:ts tillstånd intagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna tillsättas i annan ordning. — Med avseende å aktiebolags balansräkning föreskrives i 101 § 2 mom. att aktier i andra bolag skall i balansräkningen upptagas till antal och värden särskilt för varje bolag, med angivande av dettas namn; dock må Kungl.

Maj:t, där det ur allmän och enskild synpunkt finnes påkallat, tillåta att aktier redovisas i gemensamma poster utan angivande av bolagens namn samt aktiernas antal och värden. — Har i bolagsordning på grund av särskild lag eller författning eller efter Kungl. Maj:ts medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse icke får ändras, utan att Kungl. Maj:t lämnat medgivande därtill, får enligt 133 § 7 mom. sådan föreskrift ej ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande. — Beslutar bolagsstämma att bolaget skall träda i likvidation, skall stämman enligt 147 § välja en eller flera likvidatorer. Med Kungl. Maj:ts medgivande kan emellertid i bolagsordningen intagas föreskrift, att en eller flera likvidatorer får tillsättas på annat sätt.

Lagen om ekonomiska föreningar innehåller — utöver de förut angivna — ytterligare två bestämmelser, enligt vilka Kungl. Maj:t fått möjlighet att meddela dispens från vissa i lagen upptagna generella föreskrifter. I 17 § 2 mom. har sålunda stadgats befogenhet för Kungl. Maj:t att medge förening eller vissa grupper av föreningar undantag, helt eller delvis, från de i 17 § 1 mom. meddelade reglerna om reservfond. Vidare får — om i föreningsstadgar på grund av särskild lag eller författning eller efter Kungl. Maj:ts medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse i stadgarna ej får ändras utan att Kungl. Maj:t lämnat medgivande därtill — sådan föreskrift ej ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande (67 § sista stycket). I motsats till vad som gäller övriga dispensärenden enligt föreningslagen har i lagen icke stadgats befogenhet för Kungl. Maj:t att delegera dispensprövningen i nyssnämnda två hänseenden till underordnad myndighet.

Lagen om understödsföreningar upptager i 36 § bl. a. en föreskrift om att ordinarie föreningssammanträde skall hållas före den 1 augusti varje år, dock att Kungl. Maj:t får i fråga om viss förening medge, att sådant sammanträde hålles allenast vartannat eller vart tredje år, och meddela i anledning därav erforderliga bestämmelser.

Utredning och förslag i ämnet

Efter särskilt uppdrag har f. d. lagmannen Alfred Bexelius avgivit en den 30 juni 1954 dagtecknad promemoria angående överflyttande från Kungl. Maj:t av vissa ärenden rörande aktiebolag och ekonomiska föreningar, m. m., jämte förslag till ändringar i aktiebolagslagen m. fl. författningar.

Promemorian med därvid fogade förslag har remissbehandlats i vanlig ordning (angående remissinstanser, se propositionen s. 85).

För närmare kännedom om utredningsmannens förslag och remissinstansernas yttranden hänvisas till propositionen. Vissa huvudpunkter kommer att beröras i det följande.

Tillämpningen av gällande bestämmelser

Beträffande ärenden om tillstånd att inneha vissa uppdrag lämnar utredningsmannen i sin promemoria inledningsvis en översikt över tillämpningen

av aktiebolagslagens bestämmelser i detta hänseende. Han framhåller därvid, att det inom handelsdepartementet, som har att bereda sådana ärenden utbildats en fast praxis.

Sammanfattningsvis förklarar utredningsmannen att det helt allmänt kan sägas, att ansökningar om tillstånd av ifrågavarande slag som regel brukat bedömas huvudsakligen ur rent formella och polisiära synpunkter. Föreligger de formella förutsättningar som uppställs enligt lag och praxis och har det beträffande den person ansökningen gäller icke framkommit några ofördelaktiga omständigheter, som gör honom uppenbart olämplig för det ifrågasatta uppdraget, brukar ansökningen regelmässigt bifallas.

Efter att ha lämnat vissa uppgifter om den formella handläggningen inom handelsdepartementet av ifrågavarande ärenden enligt aktiebolagslagen övergår utredningsmannen till att redogöra för tillståndsprövningens omfattning och resultat och återoppar därvid en som bilaga till promemorian fogad förteckning över dylika ärenden, avgjorda under tiden 1950—1953. Utredningsmannen meddelar, att antalet ärenden om tillstånd att inneha uppdrag enligt aktiebolagslagen hittills uppgått till omkring ett hundratal om året och att de fall då ansökningar om sådana tillstånd lämnats utan bifall varit förhållandevis få. Av förteckningen framgår bl. a., att antalet ärenden varit, år 1950 107 (därav 4 avslagna), år 1951 86 (därav 10 avslagna), år 1952 110 (därav 12 avslagna) samt år 1953 likaledes 110 (därav 3 avslagna).

Även ärenden om tillstånd att inneha uppdrag enligt *lagen om ekonomiska föreningar* beredes nu i handelsdepartementet. Utredningsmannen framhåller bl. a., att den allmänna praxis som utbildats i fråga om ärenden enligt aktiebolagslagen i tillämpliga delar följts också vid den sakliga bedömningen av ansökningarna enligt föreningslagen. Dock har — anför utredningsmannen vidare — icke uppställts några särskilda krav på föreningens ekonomiska ställning. Antalet tillståndsärenden enligt föreningslagen har hittills varit förhållandevis litet. Sålunda har under åren 1950—1953 behandlats endast sammanlagt 15 sådana ärenden. Alla ansökningar utom en har bifallits.

Ärenden rörande tillstånd att inneha uppdrag enligt *lagen om understödsföreningar* har hittills förekommit endast i mycket ringa utsträckning. Dessa ärenden har avsett sjukkassor.

Tillstånd jämlikt § 6 andra stycket *luftfartsförordningen* har, såvitt utredningsmannen funnit, sökts och meddelats endast i ett fall. Ärendet handlades inom kommunikationsdepartementet i gemensam beredning med handelsdepartementet.

Vad härefter angår *andra dispensärenden än sådana som avser tillstånd att inneha uppdrag* handlägges dessa såvitt avser tillämpning av aktiebolagslagens bestämmelser också i handelsdepartementet. Utredningsmannen framhåller, att antalet dylika ärenden hittills varit förhållandevis ringa. Under åren 1950—1953 har antalet dispensärenden sålunda endast uppgått till, beträffande tillstånd enligt 3 § första stycket 2 stycken, beträffande tillstånd enligt 72 § 3 mom. 4 stycken, beträffande tillstånd enligt 77 § andra

stycket 24 stycken, beträffande tillstånd enligt 101 § 2 mom. 9 stycken och beträffande tillstånd enligt 133 § 7 mom. 1 fall. Dispensmöjligheterna enligt 3 § fjärde stycket och 147 § har under denna tid över huvud taget icke utnyttjats. Utredningsmannen anför, att förekommande ansökningar i regel — om man bortser från ärenden enligt 77 § andra stycket — varit betingade antingen av särskilda förhållanden hos de olika bolagen eller av särskilda konjunkturförhållanden som rått vid tiden för ansökningarna. Enligt utredningsmannens mening kan man därför knappast tala om någon fast praxis med avseende på bestämmelsernas tillämpning.

Departementschefen

Som motivering till de i förevarande del framlagda lagförslagen anför *departementschefen* inledningsvis följande:

»Under senare år har önskemålet att från Kungl. Maj:t i statsrådet avlasta sådana ärenden, vilka icke med hänsyn till sin vikt eller sitt principiella intresse lämpligen bör avgöras å regeringsplanet, ägnats åtskillig uppmärksamhet. Bakgrunden härtill har, som lätt inses, varit, att statsdepartementen på grund av tidsförhållandena och statsverksamhetens vidgade omfattning kommit att tyngas av en sådan mångfald nya, ofta viktiga ärenden, att det blivit ofrånkomligt att noga undersöka, om icke en del sedan äldre tid i departementen handlagda ärenden i stället kunde överföras till centrala ämbetsverk eller andra myndigheter. Dessa decentraliseringssträvanden har i åtskilliga fall avsatt betydande praktiska resultat. Jag vill i detta sammanhang särskilt hänvisa till det arbete, som åren 1947—1949 bedrevs av den s. k. decentraliseringsutredningen. Den nu inom handelsdepartementet av f. d. lagmannen Bexelius verkställda utredningen om överflyttande från Kungl. Maj:t till lägre instans av vissa ärenden rörande aktiebolag m. m. får ses som ett led i dessa allmänna strävanden. De av utredningsmannen framlagda decentraliseringsförslagen har i det stora hela vunnit remissinstansernas gillande.

Den första och största grupp av ärenden det här gäller avser *tillstånd för utlänningar eller utomlands bosatta svenska medborgare att inneha vissa uppdrag*. Såsom närmare framgått av vad jag tidigare anförat föreskriver aktiebolagslagen beträffande flera olika uppdrag — nämligen dem som styrelseledamot och verkställande direktör, styrelsesuppleant och vice verkställande direktör, revisor och revisorssuppleant, likvidator och likvidatorsuppleant samt likvidationsrevisor och suppleant för sådan revisor — att Kungl. Maj:t äger dispensera från kravet att innehavaren skall vara här i riket bosatt svensk medborgare. Enligt aktiebolagslagen äger Kungl. Maj:t för närvarande icke överlämna avgörandet av dessa ärenden till underordnad myndighet, medan lagen om ekonomiska föreningar i motsvarande fall utformats så, att Kungl. Maj:t kan delegera dispensbefogenheten — en möjlighet som visserligen hittills, väsentligen på grund av det ringa antalet dylika föreningsärenden, icke kommit att utnyttjas. Med hänsyn till att ifråga-

varande ärenden enligt aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar är av mycket likartad natur torde det i och för sig få anses i någon mån oegentligt, att de båda lagarna på förevarande punkt avviker från varandra. Såsom utredningsmannen påpekat synes bestämmelserna om delegationsrätt i lagen om ekonomiska föreningar ha tillkommit under intryck av de förut nämnda decentraliseringssträvandena. När utredningsmannen nu föreslår, att en liknande möjlighet till delegation skall införas i aktiebolagslagen, synes detta stå i god överensstämmelse med de av decentraliseringsutredningen framlagda och av statsmakterna godtagna grunderna för en fördelning av beslutanderätten i förvaltningsärenden. Härtill kommer den rent praktiska synpunkten att hithörande ärenden enligt aktiebolagslagen är ganska talrika, varför en decentralisering här får större reell betydelse än enligt lagen om ekonomiska föreningar.

Jag anser i likhet med utredningsmannen, att ärenden om tillstånd att inneha de olika berörda uppdragen inom aktiebolag i allmänhet är av så enkel och likartad beskaffenhet, att det icke finns anledning att förmena Kungl. Maj:t möjligheten att delegera deras behandling till annan myndighet. Varken ur rättssäkerhetssynpunkt eller eljest synes det kunna medföra några olägenheter att dessa ärenden i första hand avgöres av underordnad instans.

Den enda remissinstans som i förevarande del intagit en något avvikande ståndpunkt är styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Styrelsen har visserligen ansett det lämpligt, att Kungl. Maj:t befrias från den rutinnässiga prövningen av ärendena ifråga, men har samtidigt hävdad, att den myndighet, till vilken ärendena delegeras, icke borde få meddela avslagsbeslut utan i sådana fall, då myndigheten finner sig icke kunna bevilja en ansökan, borde underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. Tillräckliga skäl att i samband med lagändringar för att möjliggöra uppdragsärendenas decentralisering vidtaga en så ovanlig anordning synes emellertid icke föreligga. Jag vill särskilt understryka den garanti för de enskildas intresse, som finns genom möjligheten att anföra besvär över den underordnade myndighetens beslut.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att det icke är anledning antaga, att en delegering av ifrågavarande ärenden skall medföra någon ändring beträffande den tämligen generösa, om förståelse för betydelsen av utländsk sakkunskap vittnande praxis vilken — enligt vad som framgår av utredningsmannens promemoria — här utvecklats sig. Den översikt över tillämpningen av gällande bestämmelser, som intagits i promemorian och som jag tidigare berört, torde i någon mån kunna tjäna till ledning för den myndighet, vilken efter en decentralisering kan få övertaga ärendena i fråga.

På de skäl jag här anfört vill jag alltså i förevarande del helt ansluta mig till utredningsmannens förslag. Liksom utredningsmannen anser jag, att i detta sammanhang även den prövning av liknande ärenden om tillstånd att inneha uppdrag, som enligt bestämmelser i lagen om understödsföreningar

samt luftfartsförordningen nu ankommer på Kungl. Maj:t, bör kunna överflyttas till underordnad myndighet. Jag vill endast anmärka, att de allmänna sjukkassor, som vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring förutsattes uppkomma genom ombildning av erkända sjukkassor, icke kommer att vara underkastade bestämmelserna i lagen om understödsföreningar.»

Departementschefen fortsätter:

»Nästa fråga som här bör behandlas gäller, om icke möjlighet bör öppnas att decentralisera också *vissa andra dispensärenden än sådana som avser tillstånd att inneha uppdrag*. Detta spörsmål har utredningsmannen besvarat jakande såtillvida som han — från samma allmänna utgångspunkter som tidigare anförts — förordat sådana ändringar i aktiebolagslagen att från Kungl. Maj:t skall kunna överflyttas även ärenden om tillstånd att i vissa fall bestämma akties nominella belopp till mindre än 50 kronor (3 § första stycket aktiebolagslagen), att ställa aktie till innehavaren (samma paragrafs fjärde stycke) och att i bolagsordning intaga bestämmelse, enligt vilken styrelseledamot eller likvidator skall tillsättas i annan ordning än genom val på bolagsstämma (77 och 147 §§ nämnda lag).

Ingen remissinstans har motsatt sig lagändringar, åsyftande en decentralisering i dessa hänseenden. Utredningsmannens förslag torde sålunda även i detta hänseende kunna godtagas.

Beträffande återstående i aktiebolagslagen intagna bestämmelser, vari stadgas befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela dispens, har utredningsmannen på angivna skäl avvisat tanken på decentralisering. För egen del finner jag utredningsmannens ståndpunkt riktig och vill icke tillstyrka, att decentraliseringen nu utsträcker längre än som av honom föreslagits. Jag finner ej heller tillräckliga skäl att, som länsstyrelsen i Stockholms län menat, i förevarande sammanhang upptaga frågan om decentralisering av vissa ärenden, berörande bl. a. kreditinstitut av olika slag.

Liksom utredningsmannen anser jag, att möjlighet bör öppnas att överföra prövningen av ärenden enligt 36 § lagen om understödsföreningar — d. v. s. ansökningar om dispens från föreskriften att ordinarie förenings-sammanträde skall hållas före den 1 augusti varje år — från Kungl. Maj:t till underordnad myndighet.»

Departementschefen anför vidare:

»Utredningsmannen har ingående diskuterat *spörsmålet till vilken myndighet de förut angivna slagen av ärenden bör delegeras* och har därvid i tur och ordning övervägt den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelserna och kommerskollegium. Han har slutligen stannat för att föreslå, att samtliga de tillståndsärenden rörande aktiebolag och ekonomiska föreningar, som här kommer i fråga, delegeras till kommerskollegium. Vad angår dispensärenden enligt lagen om understödsföreningar har utredningsmannen

med hänsyn till den speciella karaktären av dessa föreningar funnit det lämpligast, att prövningen överflyttas till vederbörande tillsynsmyndigheter — arbetsmarknadsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten.

Bland remissinstanserna är det två som i förevarande del givit uttryck för avvikande mening. Utlänningskommissionen har förordat, att dispensprövningen i vad den avser utlännings rätt att inneha uppdrag överföres till den centrala utlänningsmyndigheten, alltså till kommissionen själv; länsstyrelsen i Malmöhus län har ifrågasatt, om det icke vore lämpligare att delegera ärenden rörande tillstånd att inneha uppdrag till länsstyrelserna. Med den utformning som utredningsmannen givit de ifrågasatta ändringarna i lagen — Kungl. Maj:t tänkes blott erhålla befogenhet att till annan myndighet, som ej namngives i lagen, delegera beslutanderätt — är det icke i och för sig erforderligt att nu taga ställning till frågan, vart ärendena i olika fall bör överföras. Med hänsyn till sakens praktiska betydelse synes det emellertid lämpligt att — i anslutning till utredningsmannens utförliga motivering — framhålla några synpunkter, som kan förtjäna beaktande i sammanhanget.

Beträffande andra dispensärenden enligt aktiebolagslagen än sådana som avser tillstånd att inneha uppdrag synes det utan vidare stå klart att endast kommerskollegium kan komma ifråga.

Med avseende på uppdragsärendena är saken väl i och för sig mera oviss. Såsom utredningsmannen och utlänningskommissionen närmare utvecklat skulle man otvivelaktigt kunna vinna vissa fördelar genom att låta dessa ärenden avgöras av den centrala utlänningsmyndigheten. Jag är emellertid i likhet med utredningsmannen böjd att fästa stor vikt vid att även allmänt ekonomiska synpunkter måste anläggas på dessa ärenden och att utlänningsmyndigheten knappast kan anses ha erforderlig kompetens därvidlag. — Mot tanken att låta prövningen av uppdragsärenden ankomma på länsstyrelserna talar de av utredningsmannen åberopade skälen, att risk skulle kunna uppkomma för bristande enhetlighet i avgörandena och att det knappast skulle vara lämpligt att stundom grannlaga personärenden, som avser mycket stora — kanske riksomspännande — företag, prövas av lokal myndighet.

Över huvud taget anser jag det vara en fördel om alla ifrågavarande dispensärenden kunde överföras till en och samma myndighet som då borde bli kommerskollegium. Huruvida ärendenas överflyttning till kollegium kan behöva föranleda någon utökning av ämbetsverkets fasta personal, är icke alldeles klart. I varje fall torde icke från början någon utökning av den fasta personalen behöva ske, utan erfarenheten får avvaktas.

Prövningen av dispensärenden enligt lagen om understödsföreningar synes som utredningsmannen föreslagit böra överflyttas till arbetsmarknadsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten.»

I detta sammanhang anmärker *departementschefen* ytterligare:

»Vad slutligen angår det *författningstekniska genomförandet* av den nya

ordningen har, som antytts, utredningsmannen — med lagen om ekonomiska föreningar som förebild — valt att föreslå, att i förevarande bestämmelser i aktiebolagslagen (3, 77, 79, 88, 107, 147 och 149 §§) och lagen om understödsföreningar (20, 36 och 52 §§) införes ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att delegera dispensbefogenheten till myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Detta föranleder vissa följdändringar i andra delar av aktiebolagslagen (14, 32, 97, 106, 108, 214 och 222 §§). Utredningsmannens förslag innefattar vidare, att § 6 andra stycket luftfartsförordningen skulle helt upphävas och att alltså även frågan om ledamotskap i styrelse för aktiebolag, som är ägare till luftfartyg, skulle regleras genom bestämmelsen i 79 § aktiebolagslagen. — Själva delegationen skulle enligt förslaget komma till stånd genom beslut av Kungl. Maj:t i särskild ordning.

Överståthållarämbetet har förordat en annan lagteknisk metod, nämligen den att direkt i de olika lagrummen angiva den myndighet till vilken dispensbefogenheten delegeras. Särskilt med hänsyn till betydelsen av att överensstämmelse i förevarande del råder mellan aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar, finner jag emellertid utredningsmannens metod vara att föredraga.

Även i övrigt anser jag de av utredningsmannen framlagda författningsförslagen — efter viss redaktionell bearbetning — böra godtagas.»

Utskottet

Ifrågavarande lagstiftningsspörsmål är i huvudsak av formell natur. Det genom propositionen framlagda förslaget att överflytta vissa dispensärenden rörande aktiebolag och andra associationer från Kungl. Maj:t i statsrådet till underordnad myndighet får, såsom departementschefen framhållit, ses som ett led i de under senare år pågående allmänna decentraliseringssträvandena och synes överensstämma med de principer riksdagen tidigare godtagit i detta hänseende. Varken från rättssäkerhetssynpunkt eller eljest torde det kunna medföra några olägenheter att de ärenden det här gäller i första hand avgöres av lägre instans än Kungl. Maj:t. Detta är särskilt påfallande beträffande den grupp av ärenden, som avser tillstånd för utlänningar eller utomlands bosatta svenska medborgare att inneha uppdrag såsom styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, likvidator etc., men äger enligt utskottets mening giltighet också beträffande övriga ärenden, som omfattas av förslaget.

De föreslagna författningsändringarna har utformats på det sättet, att det stadgas bemyndigande för Kungl. Maj:t att delegera beslutanderätten till myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Det är därför icke i och för sig erforderligt att nu taga ställning till frågan, vart ärendena i olika fall bör överföras. Departementschefen har emellertid anfört vissa synpunkter i nämnda fråga, och mot dessa synpunkter har utskottet icke något att erinra.

Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot de i förevarande del framlagda författningsförslagen.

Utskottets hemställan

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

dels för sin del antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket;

2) lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;

3) lag angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar;

4) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar; samt

5) förordning om tillägg till förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet;

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot det vid propositionen likaledes fogade förslaget till

6) förordning angående ändrad lydelse av § 6 förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart.

Stockholm den 13 maj 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Axel E. Svensson, fru Svensson*, fru Carlqvist, herrar Magnusson, Anders E. Johansson, Grönkvist och Alexanderson;

från andra kammaren: fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg*, Carlsson i Bakeröd, fröken Höjer*, herrar Odhe, Rimmerfors, Johansson i Södertälje och fröken Wetterström.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.